

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tiina Vartiainen

NUORTEN KEHITYSVAMMAISTEN KUNTOUTUMISTA EDISTÄVÄ TOIMINTA
OSANA ARKEA

Osastotunti kehitysvammaisten lyhytaikaisen hoidon yksikön henkilökunnalle

Opinnäytetyö
Joulukuu 2017

OPINNÄYTETYÖ
Lokakuu 2017
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tikkarinne 9
80220 JOENSUU
(013) 260 600

Tekijä

Tiina Vartiainen

Nimeke

NUORTEN KEHITYSVAMMAISTEN KUNTOUTUMISTA EDISTÄVÄ TOIMINTA OSANA ARKEA
- Osastotunti kehitysvammaisten lyhytaikaisen hoidon yksikön henkilökunnalle

Toimeksiantaja

Siun Sote

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tarkoituksena oli Honkalampi-keskuksen Tuulikellon osaston henkilöstön osaamisen kehittäminen. Tavoitteena oli syventää tietoutta sekä muistuttaa työyhteisöä kuntouttavan työotteen, aktiivisen tuen, asiakkaan osallistamisen ja asiakkaan vahvuuksien hyödyntämisen tärkeydestä jokapäiväisessä arjen työssä. Tavoitteena oli myös selvittää työyhteisön yhteistä näkemystä ja tavoitteita kuntouttavalle työotteelle.

Opinnäytetyön tehtävänä oli suunnitella ja toteuttaa osastotunti. Osastotunnilla henkilökunta sai aiheesta lisätietoa ja osastotunnin sisältämä osallistava osuus mahdollisti myös tiedon jakamista ja yhteistä pohdintaa henkilökunnan keskuudessa. Osastotunnin työskentelyn tuotokset mahdollistavat jatkotyöskentelyn aiheen parissa.

Osastotunnin arviointi toteutettiin palautelomakekyselyllä. Palautteen mukaan osastotunti oli aiheeltaan ja toteutukseltaan onnistunut. Kuntouttavan työotteen ja asiakkaan osallistamisen käyttöä Tuulikellossa voisi kartoittaa ja tutkia lisää henkilökuntaa haastatteleamalla. Ympäröivän luonnon käyttöä kuntouttavana elementtinä voisi lisätä, ja se voisi olla jatkotutkimusaiheena.

Kieli

suomi

Sivuja 42

Liitteet 6

Asiasanat

kuntouttava työote, aktiivinen tuki, osaamisen kehittäminen, osastotunti

THESIS
October 2017
Degree Programme in Social Services

Tikkarinne 9
80220 JOENSUU
FINLAND
+35813 260 600

Author

Tiina Vartiainen

Title

ACTIVITIES PROMOTING THE REHABILITATION OF YOUNG DISABLED PEOPLE AS PART OF DAILY PRACTICE
- A Ward Meeting for the Staff at a Unit for Short-term Treatment of Disabled People

Commissioned by

Abstract

The purpose of this thesis was to develop the competence of the staff at the Tuulikello department of the Honkalampi Centre. The aims were to raise awareness among the staff as well as to remind the working community of the importance of a rehabilitative approach, active support, encouraging the involvement of clients and utilising the clients' strengths in everyday work. A further goal was to determine a shared outlook and aims of the working community for the rehabilitative approach.

The objective of this study was to plan and implement a ward meeting. At the ward meeting, the unit's staff were provided with additional information about the topic. The meeting also included a section that encouraged the participants' involvement, enabling the staff to share information and discuss the topic together. The output of the work achieved during the ward meeting will facilitate further work on the topic.

The assessment of the ward meeting was carried out using a feedback questionnaire form. Based on the feedback received, both the topic and the implementation of the meeting were successful. The subject of using a rehabilitative working approach and encouraging clients' involvement at Tuulikello could be further outlined and investigated by interviewing the staff. It could be possible to make more use of the surrounding nature as a rehabilitative element, and further research could focus on this topic.

Language

Finnish

Pages 42

Appendices 6

Keywords

rehabilitative approach, active support, development of learning, ward meeting

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Kehitysvammainen nuori.....	6
2.1	Kehitysvammaisuus.....	6
2.2	Kehitysvammainen nuori	7
3	Toimintakyky ja kuntoutus.....	8
3.1	Toimintakyky.....	8
3.2	Kehitysvammaisen kuntoutus arjessa.....	9
4	Itsemääräämisoikeus	10
5	Asiakaslähtöisyys.....	11
6	Kuntouttava työote ja aktiivinen tuki.....	12
7	Osallisuus arjessa.....	13
8	Reflektiivisyys ja dialogisuus työyhteisössä	16
9	Aiemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt.....	17
10	Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä.....	19
10.1	Toimeksiantaja ja kohderyhmä	19
10.2	Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä.....	21
11	Menetelmälliset valinnat.....	21
11.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	21
11.2	Tiedonhankinta haastattelemalla	22
11.3	Tiedonhankinta kirjallisuudesta.....	23
11.4	Opinnäytetyöpäiväkirja	25
12	Tuotoksen tekoprosessi	26
12.1	Tuotoksen tekoprosessin vaiheet	26
12.2	Aloituskvaihe	27
12.3	Suunnittelu- ja työstövaihe.....	27
12.4	Viimeistely- ja päätösvaihe	30
13	Tuotoksen kuvaus.....	31
13.1	Osastotunti ja osaamisen kehittäminen	31
13.2	Osastotunnin toteutus.....	32
13.3	Power Point –esitys	32
13.4	Learning Cafe –menetelmä	34
13.5	Palautteen kerääminen.....	36
14	Tuotoksen arviointi.....	36
15	Pohdinta.....	37
15.1	Johtopäätökset	37
15.2	Eettisyys ja luotettavuus	39
15.3	Ammatillinen kasvu.....	40
15.4	Opinnäytetyön hyödyntäminen ja jatkotutkimusideat	41
	Lähteet.....	43

Liitteet

Liite 1	Opinnäytetyöpäiväkirja
Liite 2	Osastotunnin runko
Liite 3	Power Point -esitys
Liite 4	Palautelomake
Liite 5	Toimeksiantosopimus
Liite 6	Tutkimuslupa

1 Johdanto

Toiminnallisen opinnäytetyöni tehtävänä oli Siun Soten toimeksiannosta suunnitella ja toteuttaa osastotunti Honkalampi-keskuksen lyhytaikaisen hoidon yksikön Tuulikellon henkilökunnalle. Opinnäytetyöni tarkoituksena oli henkilöstön osaamisen kehittäminen eli Tuulikellon henkilökunnan tietouden syventäminen ja muistuttaminen kuntouttavan työotteen, asiakkaan osallistamisen ja asiakkaan vahvuuksien hyödyntämisen tärkeydestä jokapäiväisessä arjen työssä. Osaamisen kehittäminen on tärkeä tavoite monilla ammattialoilla, koska muuttuva yhteiskunta edellyttää uudenlaisia työ- ja ajattelutapoja. Osaamista voi katsoa taitojen ja työtapojen kehittymisenä ja miten se ilmenee työntekijöiden toiminnassa. (Mönkkönen & Roos 2010, 201–203.) Osastotunnin materiaali on koostettu teorian tiedon perusteella vastaamaan toimeksiantajan toiveita ja tavoitteita. Osastotunnin teoreettisen osuuden lisäksi siihen sisältyi myös henkilökuntaa osallistava osuus, josta saadut tuotokset edesauttavat aiheen jatkokäsittelyä Tuulikellossa.

Kuntouttavaa työtettä painotetaan kaikessa vuorovaikutuksellisessa sosiaalialan työssä. (Järvikoski & Härkäpää 2011, 23). Jos omassa arkiympäristössä on mahdollisuus harjaannuttaa taitojaan ja kehittää voimavarojaan, ei asiakas jää passiiviseksi. Oikealla tuen määrällä kehitetään omatoimisuutta sekä löydetään ja hyödynnetään voimavaroja. (Kettunen, Kähäri-Wiik, Vuori-Kemilä & Ihalainen 2009, 62-63.)

Opinnäytetyöni raportti koostuu teoreettisesta viitekehystä, opinnäytetyön tavoitteesta, menetelmällisistä valinnoista, toteutuksesta sekä pohdinnasta. Pohdinta sisältää johtopäätöksiä sekä ajatuksiani työn eettisyydestä ja luotettavuudesta, ammatillisesta kasvustani sekä opinnäytetyön hyödyntämis- ja jatkotutkimusehdotuksista.

2 Kehitysvammainen nuori

2.1 Kehitysvammaisuus

Kehitysvammaisuutta ja kehitysvammaisen toimintakykyä voidaan määritellä ja jaotella monella eri tavalla. Kehitysvammaisuutta voidaan määritellä muun muassa fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta näkökulmasta.

Kehitysvammainen henkilö määritellään henkilönä, jolla kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi. Määritelmällä tarkoitetaan älyllisen suorituskyvyn heikkouden lisäksi myös kehityksen aikana syntyviä vaikeimpia vammaisuuden muotoja. Kehitysvammalla tarkoitetaan sellaista fyysistä tai psyykkistä vajavuutta, joka rajoittaa pysyvästi yksilön suorituskkyä, ei siis pelkästään mekaanisen syyn aiheuttamaa vammaa. (Kaski, Manninen & Pihko 2012, 15–16.) Muurinen ja Surakka (2001, 247) määrittävät kehitysvammaisuuden tarkoittavan yksilön kehityksen aikana saatua fyysistä, psyykkistä tai sosiaalista vajavuutta. Liikunnallinen kehitysvammaisuus tarkoittaa heidän mukaansa motoristen toimintojen vajavuutta ja älyllinen kehitysvammaisuus on psyykkisen suorituskvyn alentumista. Monivammaisuus tarkoittaa näiden molempien liittymistä toisiinsa.

American Association on Intellectual and Developmental Disabilities (AAIDD) on määritellyt kehitysvammaisuuden toimintakyvyn rajoittuneisuutta niin, että sille on ominaista sekä älyllisen toimintakyvyn että jokapäiväisen elämänhallinnan huomattavat rajoitukset tarkasteltuna sen suhteen, mikä on tyypillistä kyseisen henkilön ikäryhmälle ja kulttuurille. Toimintakyvyn rajoitusten ohella henkilöllä on yleensä myös vahvuuksia. Toimintakykyä voidaan yleensä parantaa pitkäaikaisten, tarkoituksenmukaisten ja yksilöllisten tukitoimien avulla. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2017a.) Vammaisuutta voi myös ajatella inhimillisen variaation ilmentymänä eikä negatiivisena yksilöllisenä ominaisuutena. Toimintakyky vaihtelee niinsanotun normaaliväestönkin keskuudessa huomattavasti, joten ei voida ajatella että elimellinen vamma aiheuttaa vammautumisen hyvinvoinnin

suhteen. Vammaisuus sosiaalisena ilmiönä tarkoittaa, että ihminen asetetaan marginaaliseen asemaan erilaisuuden perusteella. (Vehmas 2006.)

Kehitysvammaisuus rajoittaa osaa ihmisen toiminnoista ja se voi vaikeuttaa oppimista ja uusien asioiden ymmärtämistä. Jokaisella on kuitenkin erilaisia vahvuuksia ja kykyjä. Kehitysvammaisuuden syitä on paljon muun muassa perintötekijät, odotusajan ongelmat, synnytyksen aikainen hapenpuute, lapsuusiässä tapahtunut onnettomuus tai lapsuusiän sairaus. Kehitysvammaa ei tule sekoittaa liikuntavammoihin tai cp-vammaan sillä ihmisellä voi olla useampi kuin yksi vamma. Kehitysvammaisuus ei myöskään ole sairaus. Kehitysvammaisilla ihmisillä on samat ihmisoikeudet kuin kaikilla muillakin. (Kehitysvamma-alan verkopalvelu Vernerit 2017a.)

2.2 Kehitysvammainen nuori

Nuoruutta ei voi määrittää yksiselitteisesti. Nuoruutta voidaan määrittää iän mukaan, mutta vammaisen nuoren kohdalla nuoruuden iän määrittämistä vaikeuttaa se, että fyysinen ikä ei välttämättä ole sama kuin henkisen kehitystason ikä. Nuoruutta voidaan määrittää myös itsenäistymisen ja oman minäkuvan rakentumien kautta kohti aikuisen identiteettiä. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2017b.)

Kun on kehitysvammainen ja murrosikäinen, on olennaista huommioida nuoren murrosikäisen ihmisen tilansa, muutoksensa ja tarpeensa. Myös kehitysvammaisen nuoren sisäisessä kokemusmaailmassaan kehittyä tarpeita ja valmiuksia irrottautua vanhemmista ja kiinnostuksen kohteille tulee uusia kiinnekohtia esimerkiksi nuorisokulttuurista (Suvikas, Laurell & Nordman 2011, 223-224). On tärkeää pohtia lapsesta nuoreksi kasvavan tulevaisuutta. On hyvä pohtia mitä vammaisen nuoren itsenäisyys tarkoittaa ja mitkä ovat hänen mahdollisuutensa mielekkääseen toimintaan ja osallisuuteen. (Melamies, Pärnä, Heino & Miller 2006,106.)

Aikuistumisvaihe voi olla monelle vammaiselle nuorelle vaikea, koska he saattavat tuntea itsensä epävarmoiksi ja jännittävät tulevaisuutta, vaikka ovat innostuneita kokemaan uutta. Tavoitteena aikuistumisessa on kuitenkin mahdollisimman suuri määräysvalta omasta elämästään. (Ahponen 2008, 19–21.)

3 Toimintakyky ja kuntoutus

3.1 Toimintakyky

Toimintakyky jaetaan tyypillisesti fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaalisen sekä myös kokemukselliseen toimintakykyyn. Toimintakyky on muutakin kuin fyysinen ja motorinen toimintakyky. Toimintakyky merkitsee aina ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta ja kykyä toimia tilanteiden ja olosuhteiden vaatimalla tavalla. Toimintakyky tarkoittaa ihmisen edellytyksiä selviytyä tärkeistä ja välttämättömistä jokapäiväiseen elämään kuuluvista toiminnoista kuten työstä, opiskelusta, vapaa-ajasta ja harrastuksista, omassa elinympäristössään. Ympäristö voi vaikuttaa yksilön toimintakykyyn sekä myönteisesti että kielteisesti, mutta erilaisilla tukimuodoilla ja palveluilla voidaan yksilön toimintakykyä tukea. Toimintakyky suhteutetaan henkilön asuin- ja toimintaympäristöön ja huomioidaan, että tutussa ympäristössä henkilö voi olla hyvinkin toimintakykyinen, merkittäviäkin rajoituksia voi tulla ilmi oman elämänpiirin ulkopuolella. (Kehitysvamma-alan verkkopalvelu Vernerit 2017b.)

Toimintakyky käsitteenä kuvaa yksilön ja hänen ympäristönsä suhdetta. Kulloisessakin tilanteessa fyysiset ja sosiaaliset olosuhteet sekä odotukset ja vaatimukset kohtaavat yksilön kykyjen, tunteiden, tarpeiden ja pyrkimysten kanssa. Myös vammaisen henkilön toimintakyky on aina moniulotteinen ja koostuu monien tekijöiden yhteisvaikutuksesta. Toimintakyky koostuu muun muassa yksilöllisistä ominaisuuksista kuten fyysisestä ja psyykkisestä suorituskyvystä ja terveydentilasta, vuorovaikutustekijöistä kuten osallistumisesta, vuorovaikutuksesta ja saatavilla olevasta avusta ja tuesta sekä yksilön ulkopuo-

lisistä tekijöistä kuten toimintaympäristöstä ja toimintasäännöistä. (Terveyden ja hyvinvoinin laitos 2017a.)

Vaikka fyysiset toimintarajoitukset olisivat suuria voivat hyvät psyykkiset voimavarat ja voimaantumista tukeva asenne vahvistaa toimintakykyä. Toimintakykyä voivat latistaa alistava ja holhoava kohtelu sekä itsemääräämisen rajoittaminen. (Terveyden ja hyvinvoinin laitos 2017a.) Kehitysvammaisen kohtaamat vaikeudet johtuvat monesti siitä, että toimintakyky ja tilanteen vaatimukset ovat ristiriidassa keskenään. Ohjauksella, avulla ja hoidolla voi kehitysvammaisen suorittaa tilanteista, joihin hänen oma toimintakyky ei täysin riitä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016c.)

3.2 Kehitysvammaisen kuntoutus arjessa

Kuntoutuksella pyritään muun muassa parantamaan ihmisten toimintakykyisyyttä sekä sosiaalista selviytymistä. Kuntoutuksen avulla pyritään ehkäisemään sekä kompensoimaan vammoihin, sairauksiin sekä sosiaaliseen syrjäytymiseen liittyviä ongelmia ja sillä myös tuetaan ihmisten ja väestöryhmien voimavaroja, hyvinvointia ja selviytymistä arkielämässä. (Järvikoski & Härkäpää 2011,8.)

Kehitysvammaisen kuntoutus on moniulotteinen kokonaisuus: suunnittelu on vaativaa ja toteutus haastavaa. Käytännössä kehitysvammaisuuteen liittyy vaikeus selviytyä arjen haasteista itsenäisesti. Kuntoutus on arkeen sujuvasti liittyvää, yksilön mahdollisuuksia ja rajoituksia huomioiva kokonaisuus. Kehitysvammaisen hyvän kuntoutuksen ehtoina ovat toimivuus ja toteuttamiskelpoisuus arjessa. Arjessa selviytymiseen kuuluu monia asioita, vahvuuksien tunnistaminen onkin tärkeää, koska heikkojen toimintojen vahvistaminen perustuu vahvuuksien hyödyntämiseen. Uuden oppimisen perusta on riittävä toisto. Yksilön hyväksyvä ja tukeva kuntoutus vahvistaa omien taitojen käyttöönottoa. Toiminta ja toimintaympäristö tulisi muokata niin, että ihminen voi toteuttaa itseään ja harjoitella uusia, elämässä iloa ja itsenäisyyttä tuovia taitoja.

(Terveyskirjasto 2006.) Monelle kehitysvammaiselle olisi vireää, ihmissuhteita ja rakentavaa toimintaa sisältävä turvallinen arki keskeisin kuntouttava tekijä (Melamies ym. 2006,106).

4 Itsemääräämisoikeus

Itsemääräämisoikeus tarkoittaa sitä, että yksilöllä on oikeus määrätä omasta elämästään ja oikeus päättää itseään koskevista asioista. Itsemääräämisoikeuden perustana on jokaisen oikeus yhdenvertaisuuteen, vapauteen ja koskemattomuuteen. Vapauden riistoa ei saa perustella vammaisuudella tai sairaudella. Henkilön on saatava päättää asioistaan itse tai avustettuna, vähintään henkilön oma mielipide on selvitettävä kaikin käytettävissä olevin keinoin. Kehitysvammaisten kohdalla palveluja tarjoavat organisaatiot ja niissä työskentelevän henkilökunnan toiminta ja heidän tarjoama tuki määrittelee monesti itsemääräämisoikeuden toteutumista arjessa. (Kehitysvamma-alan verkkopalvelu Vernerit 2017c.)

Hyvinvoinnin kannalta on tärkeää, että ihmisellä on usko omaan vaikutusmahdollisuuksiinsa. Keskeinen ihmistä motivoiva tekijä on pyrkimys siihen, että voi itse vaikuttaa ja määrätä omaan elämäänsä liittyvistä asioista ja voi omalla toiminnallaan vaikuttaa siihen, mitä itselle tapahtuu. Haasteena voi olla se, että ihminen ei kykene ilmaisemaan tahtoaan tai ei ymmärrä muita tai mitä ympärillä tapahtuu ja miksi. Ihmiselle on myös voinut kertyä kokemuksia siitä, että omia näkemyksiä ei kuulla tai oteta vakavasti ja omilla näkemyksillä ei ole merkitystä. Tällöin aletaan uskoa, että itsellä ei ole vaikuttamismahdollisuuksia ja muodostuu niin kutsuttua opittua avuttomuutta. (Kehitysvamma-alan verkkopalvelu Vernerit 2017c.)

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 3. luvun pykälässä 42 määrittää itse-määräämisoikeuden vahvistamista siten, että erityishuolto on järjestettävä niin, ettei erityishuollossa olevan henkilön ihmisarvoaan loukata sekä hänen va-kaumustaan ja yksityisyyttään on kunnioitettava. Huomioon on otettava henkilön toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet. Osallistumisen mahdollisuus ja omissa asioissa vaikuttaminen on turvattava erityishuollossa olevalle henkilölle, kuten myös hänen hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta on ylläpidettävä ja edistettävä.

Itsemääräämisoikeutta joudutaan joskus rajoittamaan esimerkiksi tilanteissa, joissa henkilö aiheuttaisi vakavaa vaaraa joko itselleen tai muille. Rajoittaminen perustuu aina lakiin ja rajoitustoimenpiteisiin turvautuminen on aina viimesijai-nen keino. Rajoittaminen tulee toteuttaa aina vähimmän rajoittamisen periaat-teella, eli käytettävä aina lievintä mahdollista rajoitustoimenpidettä mahdolli-simman lyhytkestoisesti. (Kehitysvamma-alan verkkopalvelu Vernerinet 2017d.)

5 Asiakslähtöisyys

Asiakslähtöisessä ajattelussa keskeistä on asiakkaan omien voimavarojen vahvistaminen ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. Asiakas ei ole toi-minnan kohde, vaan asiakslähtöinen toiminta perustuu yhdessä tekemiseen ja yhteistyöhön asiakkaan kanssa. Sosiaalihuollossa asiakslähtöisyys ja valin-nanvapaus ymmärretään osallisuutena ja asiakkaan aitona mahdollisuutena vaikuttaa asiaansa. Monet asiakkaat tarvitsevat tukea selviytyäkseen omissa toimintaympäristöissään ja tuen toteuttamiseen tulisi kiinnittää huomiota. Asia-kas tulisi kohdata ihmisarvoisena yksilönä hyvinvointivajeesta riippumatta ja jär-jestää palveluita asiakkaan tarpeista lähtien mahdollisimman toimiviksi. (Tesso 2017.)

Asiakslähtöisyyttä ajatellessa on tärkeää, että asiakkaalla säilyy arvokkuuden tunne ja että asiakkaan yksilölliset tarpeet ja toivomukset otetaan huomioon häntä koskevia päätöksiä tehdessä. On tärkeää antaa painoa asiakkaan tunnevaltaiselle ja tiedolliselle omaehtoisuudelle ja henkilökohtaiselle vakaumukselle. (Väestöliitto 2017.)

6 Kuntouttava työote ja aktiivinen tuki

Kuntouttavaa työtettä painotetaan kaikessa vuorovaikutuksellisessa sosiaalialan työssä. Kuntouttava työote on tapa toimia työn arjessa, se ei käsitä erillisiä toimenpiteitä. Tärkeää on yhdessä tekeminen, työntekijän ei ole tarkoitus tehdä asiakkaalle kaikkea valmiiksi. Pääperiaatteena on ottaa huomioon asiakkaan subjektiuus, osallisuus ja vaikuttamismahdollisuudet. Subjektiuden korostaminen tukee asiakkaan omia toimintamahdollisuuksia ja omatoimisuutta. Myös toimintakyvyltään heikentyneellä asiakkaalla tulisi olla mahdollisuus suunnitella ja tehdä omia valintoja selviytymiseen ja arkielämään liittyvissä asioissa. (Järvikoski & Härkäpää 2011, 23.)

Yksilökeskeisessä toiminnassa tuetaan henkilöä ja hänen osallistumistaan juuri hänelle sopivalla tavalla. Henkilö päättää osallistumisestaan ja toiminnasta ja työntekijä auttaa silloin, kun on tarve ja kun henkilön oma ymmärrys tai taidot eivät riitä. Itselle merkitykselliseen toimintaan osallistuminen parantaa elämänlaatua, ja on tärkeää tukea ihmistä tekemään sellaisia asioita, joista juuri hän pitää. Aktiivisen tuen avulla kannustetaan henkilöä tekemään yhä enemmän asioita itse, auttamalla ja tukemalla tarvittaessa. Tukea tulisi antaa sopivasti. Liian vahvalla tuella henkilö ei ota itse vastuuta tekemisestään ja liian vähäinen tuki voi johtaa epäonnistumiseen ja sammuttaa osallistumisen halun. (Kehitysvamma-alan verkkopalvelu Vernerit 2017.) Kuntouttavassa työssä asiakslähtöisyys on kaiken perusta. Yksilölliset tarpeet ja voimavarat huomioidaan, välttämättä jokaisessa tilanteessa ei voida toimia täysin kuntoutujan toiveiden tai määräysten mukaan. (Kettunen ym. 2009, 46.)

Aktiivinen tuki tarkoittaa työskentelytapaa, jossa keskeistä on kommunikaatio, vuorovaikutus sekä positiiviset keinot tukea henkilön omaa mielipiteen ilmaisua ja osallisuutta. Keskeistä aktiivisessa tuessa on arvioida ja kehittää työntekijöiden toimintaa sen sijaan, että mitataan kehitysvammaisen henkilön ominaisuuksia, toimintakykyä tai osaamista. Tavoite on se, että työntekijä reflektoi toimintaansa vuorovaikutuksessa ja etsii kehitysvammaisen henkilön mielipiteen ilmaisua ja osallistumista tukevia työskentelytapoja. Aktiivinen tuki on osallisuutta mahdollistava tapa tehdä asioita yhdessä kehitysvammaisen kanssa hänen haluamallaan tavalla. Kehitysvammaistyötä tehdään vielä ”hyvää tarkoittavassa hengessä” kuitenkin rajoittaen oman näköisen elämän elämistä. (Hintsala & Ahlstén 2011, 21.)

Auttaminen voi olla myös manipuloivaa, eli kehitysvammaisen kanssa työskentelevät tekevät parhaansa, mutta rutiininomaisesti. Tällöin kehitysvammaisen voi menettää oman elämänhallinnan tunnetta hyvää tarkoittavien ihmisten tekojen vuoksi. Samaa voi ajatella tapahtuvan jos vanhemmat päättävät kaikesta vammaisen asioista, tosin parasta tarkoittaen. (Kaukola 2000,45.)

7 Osallisuus arjessa

Osallisuus tarkoittaa henkilön mahdollisuutta vaikuttaa omaan elämäntilanteeseensa. Osallisuus arjen toimintoihin on tärkeää kehitysvammaisen henkilön kohdalla. Kun toiminta on monipuolista ja aktivoivaa, voi sen kautta tietoisuus ympäristöstä ja omasta itsestään kehittyä. Kun ympäristö on aistikokemuksellinen, virikkeellinen ja motivoiva, rohkaisee se kehitysvammaista henkilöä vuorovaikutusaloitteisiin, lisää aktiivisen toiminnan kykyä, tasapainottaa tunne-elämää ja antaa tietoa ympäristöstä. Arjen toiminta- ja vuorovaikutustilanteet ovat parhaita edistäjiä syvästi kehitysvammaisen henkilön oppimisen ja oma-toimisuuden edistämiseksi. Päivittäiset toiminnot ruokailuineen, peseytymisineen, pukeutumisineen ja ulkoiluineen mahdollistavat säännöllistä ja toistuvaa tekemistä. Erillisillä tuokioilla voidaan harjoitella myös yksittäisiä taitoja ja kokea

aistielämyksiä. Vuorovaikutus- ja kommunikointitaidot kehittyvät yhteisten elämysten ja kokemusten kautta. (Mäki 2008, 3,6.)

Kun kyseessä on vaikeasti vammainen henkilö, jonka kommunikaatio voi olla vähäistä, on tärkeää ja kenties vaikeakin löytää hänelle merkityksellisiä asioita. Tällöin voi kuunnella läheisiä, jolloin tärkeitä asioita voi löytyä läheisten kertomina, mutta lisäksi myös havainnoimalla ja kokeilemälläkin. Kehitysvammaisten vaikuttamismahdollisuudet ovat melko heikot ja heille annetaan yleensä vain pieni kontrolli elämästään. Etenkin laitospuolisessa asumisessa kehitysvammaisten arkea määrittävät vahvasti erilaiset säännöt, joihin heillä itsellään ei ole vaikuttamismahdollisuutta. (Hintsala & Ahlström 2011, 20, Kehitysvamma-alan verkkopalvelu Vernerit 2017e.)

Arjen tutut rutiinit luovat päiviin ryhtiä. Erityisesti säännölliset toimintatavat ja toistuvat sanomiset ovat tärkeitä. Tuttu arki, toistuvat, turvalliset toiminnot vahvistavat itseluottamusta, lisäävät jaksamista ja arjen hallinnan tuntoa. Poikkeuksen ymmärtäminen on myös tärkeää rutiinien ohella, rutiinit eivät romutu, vaikka päivärytmistä joskus hieman poiketaan. Arkirytmien perustahdit muodostuvat tutusta vuorokausirytmistä, säännöllisistä aterioidista ja välipaloista, liikunnasta ja harrastuksista, rentoutumisen hetkistä sekä ajasta ystäville ja perheelle. (Suomen Sydänliitto ry 2017.)

Jos omassa arkiympäristössä on mahdollisuus harjaannuttaa taitojaan ja kehittää voimavarojaan, ei asiakas jää passiiviseksi. Oikealla tuen määrällä kehitetään omatoimisuutta sekä löydetään ja hyödynnetään voimavaroja. Palautteen saaminen on myös hyvin tärkeää. Kun saa myönteistä, kannustavaa ja yrittämistä korostavaa palautetta omasta toiminnasta ja yrittämisestä, voi se rohkaista ponnistelemaan ja yrittämään ja näin kehittymään palautteen ohjaamana. (Kettunen ym. 2009, 62-63.) Kehitysvammaisen henkilö saatetaan myös ottaa hyväntekeväisyyden, hemmottelun ja ylihuolehtimisen kohteeksi. Toisaalta kehitysvammaisen henkilö voidaan nähdä myös yksilönä, joka ympäristön suojauksen ja perustarpeista huolehtimisen jälkeen tu-

lee toimeen melko itsenäisesti vain vähäisen ohjauksen ja tuen turvin. (Kaski ym. 2012, 150.)

Jotta toiminta kehitysvammaisen kanssa olisi tarkoituksenmukaista, kehitysvammaisen henkilön toimintakyky ja kehitystaso tulisi selvittää, jotta toiminta olisi sopivan haastavaa ja mielekästä. Vuorovaikutustilanteessa tulisi olla aidosti läsnä, antaa tilaa aloitteille, huomata ilmaukset ja vastata niihin, käyttää riittävän yksinkertaista ja selkeää kieltä tai muita ilmaisukeinoja ja tarkistaa keskinäinen ymmärtäminen. Menetelmät ja materiaalit tulisi valita kehitysvammaisen henkilön kiinnostuksen ja ikätasoon mukaan, näin yhteisestä toiminnasta tulee mielekästä ja motivoivaa. Uusia tarkoituksia ja merkityksiä toiminnan sisältöön voi myös löytää asettumalla itse kehitysvammaisen ihmisen asemaan. (Mäki 2008, 6-9.)

Kehitysvammaisen henkilön kanssa voi toimintaan ja kommunikaatioon kulua tavallista enemmän aikaa. Ajankäytön huomioiminen toiminnan suunnittelussa onkin tärkeää, että kiire ei vaikeuta vuorovaikutusta ja kommunikointia. Toimintaa kannattaa selkeyttää ja jäsentää turvallisuuden tunteen saavuttamisen, ennakoinnin ja ymmärtämisen avuksi. Jos toiminnan aloittaminen on vaikeaa, alussa voi auttaa sekä ohjata ja tukea vain tarvittavissa määrin. Aloittamisen vaikeus ei välttämättä tarkoita sitä, että kehitysvammaisen ei itse ymmärrä tai hallitse asiaa. Kun kehitysvammaisen tekee asioita itse, saa hän konkreettisesti tuntea toiminnan seuraukset, kehon liikkeet ja eri materiaalit. Ohjaajana on tärkeää olla rauhallinen, looginen, kannustava ja kiinnostunut sekä odottaa tarpeeksi kauan kehitysvammaisen reagoitua asiaan jotta hän saa mahdollisuuden kommunikointiin ja toimintaan. Elämyksiä voi myös kokea rutiineja rikkomalla ja järjestämällä yllättäviä tilanteita. Jos jokin uusi asia opitaan, voi sitä koettaa soveltaa ja yleistää muihinkin tilanteisiin. (Mäki 2008, 6-9.)

8 Reflektiivisyys ja dialogisuus työyhteisössä

Järvikosken & Härkäpään mukaan (2011, 23) kuntouttavaa työtettä painotetaan kaikessa vuorovaikutuksellisessa sosiaalialan työssä. Kuntouttava työote on tapa toimia työn arjessa ja se ei käsitä erillisiä toimenpiteitä. Kettunen ym. (2009, 45) kirjoittavatkin, että omiin työtapoihin kannattaa suhtautua reflektiivisesti eli tietoisesti ja kriittisesti pohtia, miksi tekee niin kuin tekee, sopiiko kukin työtapa juuri kuhunkin tilanteseen, kullekin asiakkaalle ja millä perusteilla. Reflektiivisyys on eräänlaista työnlaadun varmistamista, siihen kuuluu jatkuva kokemuksista, tilanteista ja ihmisiltä oppiminen.

Reflektointi on ajatussisältöjen ja oman itsensä syvällistä pohtimista, itsetiedostusta, kokevan ja tutkivan puolen kohtaamista itsessään. Reflektointi on oma-kohtaisten kokemusten järkeistämistä ja pyrkimystä kehittää omaa toimintaa ja työtapoja. Kaikki ajattelu ei ole reflektointia ja reflektio ei ole pelkästään ajattelua. Reflektointi on myös tiedonhallinnan keino, jonka päämääränä on ymmärtää omaa toimintaa. Ihmettely ja kysyminen on oleellista reflektoinnissa. Myös tietämättömyys on välttämätön tunnistaa, näin tapahtuu asioiden tiedostamista ja kehittymistä. On tiedostettava, ettei tiedä. (Ojanen 2001, 71-76.)

Reflektointiprosessissa voidaan erottaa eri vaiheita. Ensin palataan aikaisempaan kokemukseen ja sen tapahtumiin itsekriittisesti, kokemusta pohditaan asiallisesti, tunnistetaan ja analysoidaan tuntemuksia. Sen jälkeen kokemusta, joko toimintaa, ajatuksia tai tunteita, uudelleen arvioidaan sekä liitetään kokemukset aikaisempiin kokemuksiin. Tuoksena voi syntyä uusia näkökulmia, uutta kehityshakuista ajattelua ja pohdintaa, mahdollisuus muuntaa ajattelua ja käyttäytymistä ja rakentaa uusia toimintamuotoja. (Ojanen 2001, 78-82.)

Yksilöillä ja yhteisöillä on valtavasti osaamista hallussaan. Ihmiset oppivat työtaidoistaan 80 % työssä ja vain 20 % työpaikan ulkopuolisissa koulutuksissa, joten osaamista ei aina tarvitse tuoda yhteisöihin ulkopuolisilta asiantuntijoilta. Kaikilla on suuri määrä hiljaista tietoa eli osaamisen, tietojen ja taitojen yhdis-

telmää, joita hyödynnämme joko tiedostaen tai tiedostamatta joka päivä. Hiljainen tieto on henkilökohtaista, puhumatonta, kokemuksellista ja tilannesidonnaista, syvästi ihmisen toimintaan, kokemukseen, arvoihin ja emootioihin ankkuroitunutta tietoa. Tätä tietoa voi olla vaikea jakaa tai ilmaista tekstinä tai puheena, kädestä pitäen opettaminenkin voi olla haasteellista. (Koskimies, Pyhäjoki & Arnkil, 2012, 9.) Yhdessä työskenteleminen on hiljaisen tiedon jakamista, joka kasvattaa yhteistä osaamispääomaa ihan huomaamatta. Suositeltavaa on palkita tiedon jakamisesta, avun pyytämisestä ja sen antamisesta, ei niinkään hyvästä työsuorituksesta, ahkeruudesta tai osaamisesta. (Pitkänen 2010, 67-69.)

Dialogi työyhteisössä on parhaimmillaan syväkuuntelua, ongelmanratkaisua, yhdessä ajattelua ja oppimista, ei pelkästään keskustelua tai väittelyä. Dialogi voi auttaa kun tavoitellaan uusia tapoja toimia. Aidon dialogin avulla on mahdollista saada käyttöön henkilöstön osaaminen, motivaatio ja luovuus. (Työterveyslaitos 2017.) Nykyisin tiedonjakamiseen ei aina ole aikaa, mutta työpaikoilla tulisi luoda olosuhteita, joissa asioista voi puhua avoimesti sekä jakaa ja vaihtaa osaamista ja kokemuksia turvallisesti. (Koskimies, M., Pyhäjoki, J. & Arnkil, T. 2012, 9.)

9 Aiemmat tutkimukset ja opinnäytetyöt

Kaldan ja Uusitalon (2017) opinnäytetyössä Kuntouttava työote hoitotyössä on tarkoitus ollut selvittää Rauman aluesairaalan ja vanhuspalveluiden hoitotyöntekijöiden käsityksiä kuntouttavasta työotteesta sekä miten he sitä konkreettisesti toteuttavat päivittäisessä hoitotyössä. He ovat tutkineet kuntouttavaa työtettä edistäviä ja estäviä tekijöitä. Tavoitteena on ollut opinnäytetyön avulla tuottaa tietoa kuntouttavan työotteen kehittämiseksi hoitotyössä. Heidän tutkimuksensa tuloksista on käynyt ilmi, että hoitajat tietävät, mitä kuntouttavalla työotteella tarkoitetaan ja miten sitä voi päivittäisessä hoitotyössä hyödyntää, mutta jostain syystä teoretieto ei näy yhtä vahvasti käytännön hoitotyössä. Saadut tulokset

ovat osoittaneet, että hoitajien mielestä kuntouttava työote tukee ja edistää potilaan omia voimavaroja. Potilaan ohjaus on tärkeässä osassa kuntouttavaa työtä ja hoitajat kokevat tärkeäksi, että potilaalle annetaan aikaa toimia itse. Työskentelyssä korostui vahvasti myös moniammatillisuus. Tulosten perusteella hoitajat ovat kokeneet kuntouttavan työotteen olevan asiakaslähtöistä, missä potilas on aktiivinen toimija.

Kaisa Laurikainen (2014) on tehnyt Lahden ammattikorkeakoululle ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyönä toimintatutkimuksellisen kehittämishankkeen aiheesta Asukasta kuunnellen - Asukkaiden äänen ja mielipiteen esillesaaminen aktiivisen tuen toimintamallia käyttäen. Laurikaisen opinnäytetyön tavoitteena on edistää kehitysvammaisten asukkaiden itsemääräämiskyvyn toteutumista ja kuulluksi tuleamista ja tuotoksena on syntynyt keinoja aktiivisen tuen toimintamallin paremmasta hyödyntämisestä. Tavoitteena on ollut löytää keinoja, joiden avulla vammaisen asukkaan ääni ja toiveet on mahdollista saada tulevaisuudessa kuuluviin nykyistä paremmin.

Opinnäytetyöni tuotoksen toteutukseen liittyen tutustuin myös osastotuntien pitämiseen liittyviin opinnäytetöihin. Opinnäytetöitä osastotuntien pitämisestä löytyy lähinnä hoitotyön koulutusohjelmasta. Osastotuntien aiheina on ollut mm. SCIT-menetelmän käyttö skitsofrenian hoidossa (Hiltula, Uotila 2015), PCA-kipupumpun ohjelmoinnin ohjaus hoitohenkilökunnalle (Honkala 2014) sekä Krögerin ja Lehikoisen (2017) Hoitohenkilökunta vastaan moniresistenttibakteerit - Osastotunti Partalanmäen hoivakodin hoitohenkilökunnalle vankomysiiniresistentin enterokokin ja laajakirjoisen beetalaktamaasientsyymikantajan hoidosta. Kaikkien osastotuntien teoriaosuus on toteutettu Power Pointin tai muun diaesityksen avulla ja niissä on myös henkilökuntaa osallistava osuus. Opinnäytetyönä on myös tehty opaslehtinen hoitoalan koulutustilaisuuden järjestämisestä hoitotyön opiskelijoille (Mehtonen, Suutarinen 2016), jossa käydään läpi hyvään koulutukseen liittyviä asioita suunnittelusta toteutukseen sekä eri koulutusmenetelmiä.

10 Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä

10.1 Toimeksiantaja ja kohderyhmä

Siun Sote on 1.1.2017 aloittanut Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä, joka järjestää julkiset sosiaali- ja terveydenhuollonpalvelut, ympäristöterveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut 14 kunnan, noin 170 000 asukkaan alueella noin 7 000 työntekijän voimin. Siun Sote tarjoaa laadukasta, yhdenvertaisia ja yksilöllisiä palveluja kustannustehokkaasti lähellä palveluiden käyttäjiä koko maakunnan alueella. (Siun Sote 2017.)

Honkalampi-keskus sijaitsee Pohjois-Karjalassa Ylämyllyllä. Honkalampi-keskus tarjoaa seitsemäntoista lyhytaikaisen paikan ja kuuden pitkäaikaispaikan osastohoitoa, asumispalveluita 74 asiakkaalle, päivätoimintaa mm. terapeuttisena toimintana, työtoimintana ja elämään valmentamana päivätoimintana, asiantuntijapalveluita aikuisille ja lapsille sekä perhehoitoa. Keskuksen alueella toimii viiden opetusryhmän koulu. Honkalampi-keskus työllistää n. 250 henkilöä mm. sairaanhoitajia, lähihoitajia, sosionomeja, fysioterapeutteja, toimintaterapeutteja, erityisopettajia, koulunkäynninohjaajia, puheterapeutteja, psykologeja, lääkäreitä, sosiaalityöntekijöitä ja suuhygienistejä. (Räty 2017.)

Tuulikello on Honkalampi-keskuksessa sijaitseva nuorten ja aikuisten kehitysvammaisten lyhytaikaisen hoidon 12-paikkainen yksikkö, joka tarjoaa ympärivuorokautista hoitoa, ohjausta ja valvontaa. Asiakkailta on käytössä wc- ja suihkutiloilla varustetut omat huoneet. Palveluihin tulo tapahtuu palvelusuunnitelman ja erityishuoto-ohjelman perusteella, osasto ottaa myös akuuttihoiton tarpeessa olevia asiakkaita. (Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymä 2017.)

Tuulikello tarjoaa erityistä tukea tarvitseville henkilöille tarpeenmukaista, yksilöllistä kuntoutusta ja tukea elämänkaaren kaikissa vaiheissa. Tuulikellon tarjoama kuntoutus voi olla lyhytkestoista tilanteenarviointia, intervallikuntoutusta tai pi-

dempiaikaista kuntoutusta yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Keskeistä kuntoutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa on kuntoutuja, hänen oman kotinsa sekä toimintaympäristön verkosto. Alaikäisten lasten ja nuorten kohdalla lasten ja nuorten yksikössä voidaan tarvittaessa järjestää myös pitkäaikaista asumista. Kuntoutustarve voi lähteä fyysisistä, psyykkisistä, psykiatrisista, psykososiaalisista, kommunikatiivisista sekä koulunkäyntiin, työhön tai muuhun päiväaikaiseen toimintaan liittyvistä erityisen tuen tarpeista tai kriisiytyneestä elämäntilanteesta. Tuulikello toimii tiiviissä yhteistyössä asiantuntijapalveluiden moniammatillisen tiimin kanssa. (Nevanto 2017.)

Tuulikellossa asukkaiden arki muotoutuu tutun ja turvallisen osaston ympärille. Herääminen ja aamutoimet tapahtuvat yksilöllisesti ohjattuna, valvottuna ja avustettuna. Hygienian hoitoon on kiinnitettävä asiakkaiden kanssa huomiota. Ruokailut rytmittävät päivää paljon, ruokailun jälkeen on lepoa. Aktiviteetteja ja ulkoiluja sekä tarjotaan, että asiakkaat pyytävät, voinnin mukaan. Virkaaikana on asiantuntijapalveluita mm. neuvolatyöryhmä ja laboratorioskokeiden otto. Pitkäaikaisasiakkaat voivat käydä myös päivätoiminnassa, Honkalampikeskuksen koulussa on myös kuntoutusluokka. Ulkopuoliset terapiakäynnit mm. musiikkiterapia ovat iltaisin. Sauna ja poreamme on käytössä neljästi viikossa. Koska asiakaskunta vaihtuu ja on diagnooseiltaan ja voinniltaan eritasoista, päivät eivät luonnollisestikaan mene samalla tavalla. (Honkanen 2017.)

Osastotunnin kohderyhmänä on Tuulikellon henkilökunta. Tuulikellossa työskentelee 15 henkilöä: palveluesimies, sairaanhoitajia sekä hoitajan nimikkeellä lähihoitajia, vajaamielishoitajia sekä osittaisella työajalla palveluvastaava. Ohjaajan nimikkeellä ei ole työntekijää. Tuulikellossa kaikki tekevät kaikkea, sairaanhoitaja on vuorovastuulainen ja hän tekee tuotetilaukset ja lääketilaukset. Lääkehoitoa voivat tehdä kaikki, jotka ovat suorittaneet lääkehoidon koulutuksen (LOP). Työntekijät saattavat kiertää työvuoroissa myös Honkalampikeskuksen muissa osastoissa, kuten Muksulassa ja Pauliinassa. (Honkanen 2017.)

10.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä

Toiminnallisen opinnäytetyöni tarkoituksena on henkilöstön osaamisen kehittäminen. Opinnäytetyöni tehtävänä on suunnitella ja toteuttaa osastotunti Honkalampi-keskuksen Tuulikellon osastolle. Tavoitteena on syventää henkilöstön tietoutta sekä muistuttaa työyhteisöä kuntouttavan työtteen, aktiivisen tuen, asiakkaan osallistamisen ja asiakkaan vahvuuksien hyödyntämisen tärkeydestä jokapäiväisessä arjen työssä. Tavoitteena on myös selvittää työyhteisön yhteistä näkemystä ja tavoitteita kuntouttavalle työtteelle.

11 Menetelmälliset valinnat

11.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Toiminnallinen opinnäytetyö on vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytetyölle. Toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee käytännön toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä tai järjeistämistä. Toiminnallinen opinnäytetyö voi käsitellä toiminnan ohjeistamista, opastamista, toiminnan järjestämistä ja järjeistämistä. Se voi olla esimerkiksi ohje, ohjeistus, opas, tapahtuman toteuttaminen tai kotisivut. Toiminnallisessa opinnäytetyössä käytännön toteutus ja toteutuksen raportointi yhdistyvät tutkimusviestinnän keinoin. Aiheen tulisi olla käytännönläheinen sekä työelämälähtöinen ja se tulee tehdä tutkivalla asenteella, tehden valintoja ja tarkastellen niitä tietoperustaan, eli oman alan kirjallisuuteen, nojaten. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9-10, 154.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä on suositeltavaa löytää opinnäytetyölle toimeksiantajaa. Toimeksiantajien toiveena onkin saada tutkimuksellisten opinnäytetöiden lisäksi myös toiminnallisia, työelämää kehittäviä hankkeita. Toimeksiannettu opinnäytetyö lisää vastuuntuntoa opinnäytetyön aiheesta ja toimeksiannetun opinnäytetyön johdosta pääsee luomaan suhteita työelämän

päättäjiin ja edustajiin sekä voi päästä kokeilemaan ja kehittämään omia taitojaan työelämän kehittäjänä. Samalla pääsee peilaamaan taitojaan ja tietojaan senhetkiseen työelämän tarpeisiin. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 5, 16-17.)

Toiminnallisessa opinnäytetyössä työprosessi kielellistetään opinnäytetyöraportiksi. Raportin lisäksi opinnäytetyöhön kuuluu usein kirjallinen tuotos eli produkti. Produktin persoonallinen tapa ja muoto on myös eräänlaista uutta tietoa, joka voi avartaa toisen ammattilaisen näkemyksiä aiheen toteuttamismahdollisuuksista. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 65,69.)

Toiminnallinen opinnäytetyö oli minulle luonteva valinta, koska toiminnallista opinnäytetyötä tehdessä tuotoksena tulee jotain konkreettista. Aihe ja toteutus-tapa eli osastotunnin pitäminen oli tässä opinnäytetyössä jo toimeksiantajan puolelta määritetty. Ajattelin, että toiminnallisessa toteutustavassa yhdistyvät sekä mielenkiintoisen aiheen teorian etsiminen että tuotoksen eli osastotunnin suunnittelu ja pitäminen sopivan haastavassa yhtälössä.

11.2 Tiedonhankinta haastattelemalla

Haastattelu on tiedonhankinnan perusmenetelmä, jonka eri muotoja ovat strukturoitu haastattelu, puolistrukturoitu haastattelu eli teemahaastattelu, avoin haastattelu ja syvähaastattelu. Haastattelu on systemaattinen tiedonkeruun muoto, jolla on tietyt etukäteen suunnitellut tavoitteet. Haastattelun avulla pyritään saamaan mahdollisimman pätevää ja luotettavaa tietoa. Avoin haastattelu on keskustelunomainen ja vapaamuotoinen haastattelu tietystä aihepiiristä. Haastattelija ei yleensä ohjaa keskustelua vaan aiheen muutos tulee haastateltavan puolelta. Yksilöhaastattelu on yleisimmin käytetty avoimen haastattelun muoto. Keskustelut voivat olla yksilöhaastattelussa hyvin luontevia ja vapautuneita. Haastattelutilanteen tulisi olla viihtyisä ja luonteva ja molempien osapuolien tulisi olla motivoituneita. Haastattelijan tulisi olla hyvin valmistautunut ja kiinnostunut aiheesta. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2017a)

Vierailin Honkalampi-keskuksessa ja Tuulikellon osastolla kahdesti. Tapasin opinnäytetyön työpaikan ohjaajani eli Tuulikellon palveluesimiehen, vastaavan sairaanhoitajan sekä muuta henkilökuntaa ja pääsin myös tutustumaan myös tiloihin ja asiakkaisiin. Haastattelin palveluesimiestä sekä vastaavaa sairaanhoitajaa ja keskustelimme siitä, miltä kannalta aihetta rupeaisin työstämään. Sain paljon tietoa ja materiaalia työskentelyni tueksi. Palveluesimies antoi minulle myös konkreettisia toiveita ja ajatuksia osastotunnin pitämiseen liittyen.

Näkökulma osastotunnilla käsiteltäviin asioihin tulee suoraan toimeksiantajan toiveista ja käymistäni keskusteluista. Tietoperustan valintaan olen käyttänyt myös oman alan sosiaalipedagogista näkökulmaa. Sosionomiopintoihin kuuluu sosiaalipedagogisesta tietoperustasta sekä käytännön toiminnasta käsin yhteiskunta- ja käyttäytymistieteellisten sisältökokonaisuuksien tarkastelu. Sosiaalipedagoginen toiminta on muun muassa asiakkaan tukemista, kasvattamista, innostamista ja sosiaalisten muutosten edistämistä niin yksilöiden, ryhmien kuin yhteisöjen kanssa. Sosionomikoulutuksen pedagogisena lähtökohtana on yhteisöllisen oppimisen ja yhteisen tiedonmuodostuksen oppimiskäsitys. (Karelia 2017.)

11.3 Tiedonhankinta kirjallisuudesta

Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei ole välttämätöntä käyttää tutkimuksellisia menetelmiä. Jos toiminnalliseen opinnäytetyöhön yhdistetään selvitys, voi työn määrä kasvaa tarkoitettua isommaksi. Lopullinen tapa toteuttaa toiminnallinen opinnäytetyö on kompromissi toimeksiantajan toiveiden, omien resurssien ja oppilaitoksen opinnäytetöitä koskevien vaatimusten välillä. Tiedon keräämisen keinot ovat samat niin tutkimuksellisessa kuin toiminnallisessakin opinnäytetyössä, vaikka toiminnallisessa opinnäytetyössä tutkimuskäytäntöjä käytetään hieman väljemmässä merkityksessä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä ei laadullisella tutkimusmenetelmällä kerättyä aineistoa ole pakko analysoida, vaan sitä voidaan käyttää myös lähteenä. (Vilkka & Airaksinen 2003, 56-58, 64.)

Käytin kirjallisuutta ja keräämäni aineistoa lähteenä ilman analyysiä ja koostin osastotunnin materiaalin keräämästäni aineistosta. Katsauksella kartoitetaan sitä, millaista tietoa joltakin alueelta on olemassa, haetaan vastausta tutkimusongelmaan. Kirjallisuuskatsaus voi olla artikkeli, esitelmä tai opinnäytetyön osa jossa käydään läpi mitä tarkasteltavasta ilmiöstä tiedetään. Ammattikorkeakoulun opinnäytetöissä voidaan käyttää kirjallisuuskatsausta käsitteellisen taustan tarkastelussa. (Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2017.)

Käytin tiedonhankintaan Karelia-Finna –hakuohjelmaa sekä Vaarakirjastojen aineistojen hakuohjelmaa. Internetlähteiden tiedonhakuun käytin Google-hakua. ONT-klinikalla kerrottiin myös mm. CINAHL ja Medic –hakuohjelmista, mutta ne on tarkoitettu enemmänkin terveysalan tiedonhankintaan. Käytin tiedonhaun hakusanoina aihetta kuvaavia sanoja ja termejä. Termeinä käytin yleisiä termejä, synonyymejä ja rinnakkaisia käsitteitä, kuten esimerkiksi kuntouttava työote, osallistava työote ja aktiivinen tuki. Kirjoitin heti lähdemerkinnät ylös lähettä käytettyäni. Aiempia opinnäytetöitä selaillessani otin muistiin niissä käytettyjä lähteitä ja tutustuin niihin. Osastotunnin aihealue ja kohderyhmä huomioon ottaen en käyttänyt teoretietona varsinaista tieteellistä tietoa vaan enemmänkin ammatillista yleistajuista tietoa.

Kaikki käyttämäni lähteet on julkaistu 2000-luvulla. Monia käyttämiäni julkaisuja on käytetty myös muissa lukemissani opinnäytetöissä lähteenä. Internetlähteet ovat pääosin julkisten kehitysvamma-alan toimijoiden ja viranomaisten internet-julkaisuista. Olen käsitellyt kaikkia osastotunnin ja raportin osa-alueita useiden lähteiden kautta. Eri lähteistä saatu tieto on ollut hyvin samankaltaista, mikä mielestäni näin yleisen kehitysvamma-alaan ja hoitotyöhön liittyvän aiheen kyseessä ollen lisää tiedon luotettavuutta.

Lähdekritiikki on erityisessä asemassa muun muassa ohjeistusten, oppaiden, käsikirjojen ja tietopakettien kohdalla. Tietoja voi hankkia muun muassa kirjallisuudesta, tutkimuksista, internet-lähteistä, lehdistä, laeista, asetuksista ja ohjeista. On kuvattava, miten käytettyjen tietolähteiden oikeellisuus ja luotettavuus varmistetaan, koska kaikki tieto ei ole yhtä ajanmukaista. Jokaisen kirjoittajan

auktoriteetti tiedon jakajana ei välttämättä ole samanlainen esimerkiksi internetissä. (Vilka & Airaksinen 2003, 53-54.)

11.4 Opinnäytetyöpäiväkirja

Opinnäytetyöpäiväkirja on henkilökohtainen opinnäytetyöprosessin dokumentointitapa. Opinnäytetyöpäiväkirjaan on hyvä kirjata järjestelmällisesti opinnäytetyön aihealueeseen liittyvät ideat, pohdinnat, tavoitteet ja muutokset. (Vilka & Airaksinen 2003, 56-58, 19-22.) Rinnakkaiskäsitteenä opinnäytetyöpäiväkirjalle käytetään muun muassa oppimispäiväkirjaa, reflektio-, dialogi-, kirjoittamis- ja harjoittelupäiväkirjaa. Päiväkirja on henkilökohtainen ja se voi olla esimerkiksi paperinen, sähköisessä muodossa kirjoitettu tai käsitekartta. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2017b.)

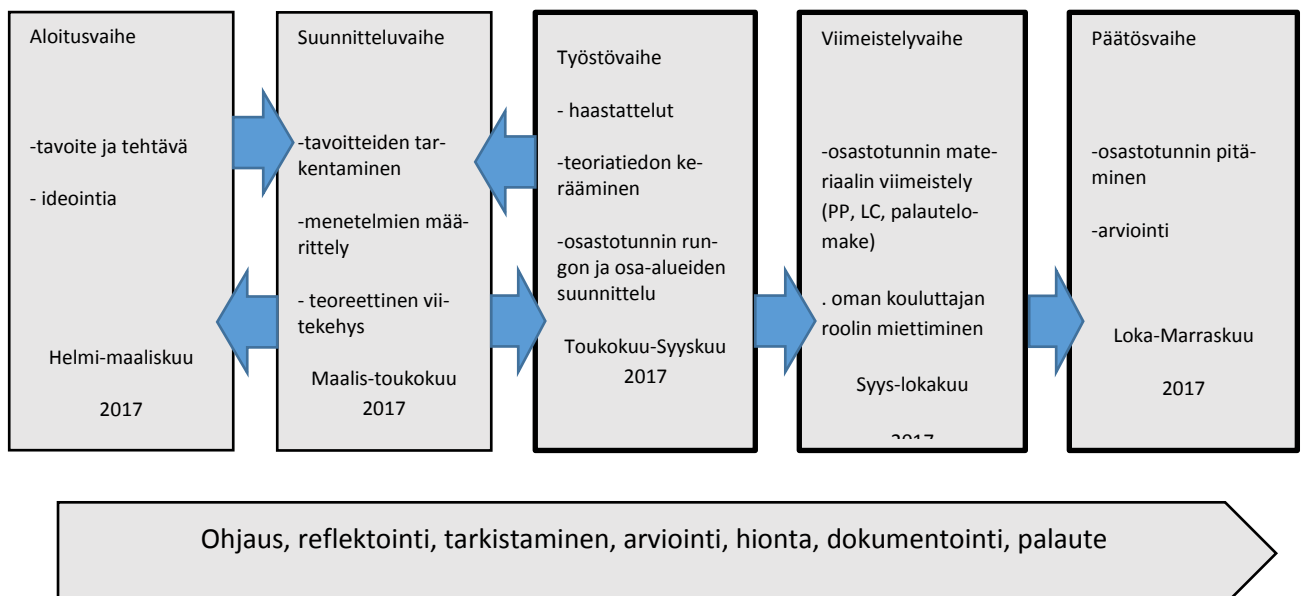
Päiväkirjassa tulisi ilmetä prosessimaisuus sekä asiantuntijuuden kehitys kehityspolkena. Päiväkirjaan voi sisällyttää aikataulun suunnittelua ja sen seuranta sekä vapaamuotoista, yksilöllistä ajatteluprosessien kirjaamista. Päiväkirja sisältää faktatietoa, kokemuksia, toteamuksia, analyysiä, arviointia sekä myös väärinymmärryksiä ja omien tunteiden analysointia. Päiväkirjaan on myös hyvä kirjata muistiinpanot luetusta kirjallisuudesta, ideoita, tarkistettavia asioita ja kirjallisuusvinkkejä. Päiväkirja sitoo opiskelijan toiminnan ja reflektion. Päiväkirjan tavoitteena on muun muassa edistää itsearviointia, henkilökohtaista kehittymistä, omien vahvuuksien ja heikkouksien tunnistamista, viestintätaitojen kehittymistä ja jatkuvaa arviointia. Oppimispäiväkirja tukee ajankäytön suunnittelua ja hallintaa sekä auttaa oman oppimaan oppimisen arvioinnissa ja kehittämisessä. (Kajaanin ammattikorkeakoulu 2017b.)

Omassa prosessissani olen nimennyt päiväkirjani opinnäytetyöpäiväkirjaksi. Liitteessä 1 on näkyvissä oma päiväkirjani lähinnä aikataulun suunnittelun ja seurannan näkökulmasta ja siinä on näkyvissä myös tuotoksen tekemisen prosessimaisuus ja eteneminen. Omaan opinnäytetyöpäiväkirjaan olen kirjoittanut reflektiivisesti myös paljon omia kokemuksia ja tunteita prosessin ajalta.

12 Tuotoksen tekoprosessi

12.1 Tuotoksen tekoprosessin vaiheet

Salosen (2013, 16-19) mukaan prosessin aloitusvaiheessa linjataan hankkeen suunta. Aiheeseen sitoudutaan, sitä rajataan realistisesti ja aihetta kirkastetaan. Suunnitteluvaiheessa tehdään kirjallinen suunnitelma. Huolellinen suunnittelu on tärkeää, vaikka eri osa-alueet tarkentuvatkin prosessin edetessä. Toiseksi tärkeämässä vaiheessa eli työstövaiheessa työskennellään pitkäjänteisesti kohti tavoitetta ja tuotosta. Työstövaiheessa konkretisoituvat suunnitelmallisuus, vastuullisuus, itsenäisyys, epävarmuuden sieto ja itsensä kehittäminen. Työstövaiheessa on oleellista saada ohjausta, tukea ja palautetta ammatillisen kehittymisen, oppimisen ja opinnäytetyön onnistumisen tueksi. Viimeistelyvaihe on aikaa vievä, vaativa ja työllistävä vaihe. Viimeistelyvaiheessa opiskelija vastaa kirjallisen raportin viimeistelystä, tuotoksen viimeistelyssä voi olla mukana muitakin hankkeeseen sitoutuneita henkilöitä. Viimeistelyvaiheen jälkeen käsissä on valmis, yleensä konkreettinen tuotos, joka voi esitellä käyttäjille, asiakkaille, työntekijöille tai ulkopuolisille henkilöille.

Kuvio 1: Oman tuotokseni tekoprosessi (Salosen konstruktivistista mallia 2013, 17-19 mukailen).

12.2 Aloitusvaihe

Opinnäytetyöni tehtävä oli suunnitella ja toteuttaa osastotunti. Tuotoksen tekoprosessi alkoi vuoden 2017 helmikuussa ja tuotos oli valmis marraskuussa 2017.

Löysin opinnäytetyöni aiheen Siun Soten internetsivuilta. Aloitusvaihe oli melko nopea, koska aihe ja toiminnallinen toteuttamismuoto olivat jo valmiiksi mietityt. Yhteydenottojen ja vierailun jälkeen otin opinnäytetyön aiheen vastaan ja hahmottelin tavoitetta ja tehtävää sekä aloitin ideoimisen ja suunnittelun. Alkuun oli todella vaikea saada rajattua aihetta ja löytää näkökulma, josta aihetta lähtisin lähestymään. Haasteena osastotunnin sisällön suunnittelemisessa mielestäni oli se, että Tuulikellon asiakaskunta on hoitojaksolla hyvin eripituisia aikoja ja diagnooseiltaan asiakaskunta on hyvin vaihtelevaa. Mitään taulukkoratkaisua ja ohjeistusta suoriin käytännön kuntouttaviin tekoihin arjessa ”Tee näin kun asiakas on täällä X aikaa ja diagnoosiltaan Y” ei mielestäni ollut mahdollista toteuttaa kirjallisuuden pohjalta. Sain kuitenkin aloitusvaiheessa toimeksiantajalta mukavasti apua ja toiveet siitä, mitä osastotunnilta halutaan.

12.3 Suunnittelu- ja työstövaihe

Tuotoksen suunnitteluvaiheessa tarkensin toimeksiantajan kanssa vielä tarkemmin osastotunnin tavoitteita. Suunnittelin kerääväni tietoa osastotuntia varten tekemällä avoimia haastatteluja työyhteisön esimiehille sekä etsimällä teoriatietoa kirjallisuudesta ja internetlähteistä.

Koulutustilaisuus on suunniteltava hyvin, jotta siitä on mahdollisimman paljon hyötyä kohdeyleisölle. Hyvässä koulutuksessa huomioidaan osallistujien tarpeet ja koulutus on tavoitteellista. Hyvästä koulutuksesta jää osallistujalle kokemus, että hän voi hyödyntää oppimaansa käytännön työtehtävissä. Aihetta voi myös pohtia yhdessä koulutustilaisuudessa koulutuksen järjestäjän ja osallistujien

kesken. Näin ollen sillä on merkitystä koulutuksen vaikuttavuuteen. (ProMedico 2014.)

Osastotunnin keston oli kerrottu olevan 1,5 tuntia ja päätin jaksottaa sen neljään osioon (liite 2). Aloitusosiossa päätin kertoa itsestäni ja omasta opiskelustani, osastotunnin yhteydestä opinnäytetyöni tekemiseen sekä näkökulmien ja tietoperustan valinnasta. Tämän jälkeen suunnittelin jatkavani Power Point –esityksellä, josta käydään ensin läpi sisältösivun, tämän jälkeen koko sisältö täydentäen esillä olevia ydinlauseita omissa muistiinpanoissani ja muistissani olevalla lisätiedolla ja käytännön esimerkeillä. Esityksen lopuksi aioin kertoa tulevan Learning Cafe –työskentelyn periaatteista. Osallistava Learning Cafe -työskentely oli suunniteltu alkavaksi ryhmiin jakautumisella ja siirtymisellä työskentelypisteisiin. Työskentelyn jälkeen jokaisen työpisteen tuotokset oli suunniteltu käytäväksi yhteisesti vielä läpi ja osastotunnin päätyttyä kirjasin ne myös lopulliseen Power Point –versioon, joka jää työyhteisön käyttöön. Suunnittelin, että loppuosiossa ohjeistan kirjallisen palautteen antoon, käymme pienen palauttekeskustelun ja kiitän osallistujia osastotunnille osallistumisesta.

Osastotunnin teknistä suoriutumista varten kävin ennakkoon tutustumassa tilaan, jossa pidän osastotunnin. Osastotunti pidettiin Tuulikellon osastolla, työntekijöiden huoneessa, jossa on työntekijät hoitavat päivittäisi rutiinejaan ja kirjauksiaan. Käytössäni oli tavallinen tietokone, josta esitin Power Point esitykseni kääntäen näytön osallistujiin päin. Erillistä projektoria tai muuta laitteistoa ei tilassa ollut käytössä. Tiedossani oli, että osa osallistujista on osastotunnin aikaan työvuorossa, joten he mahdollisesti joutuvat poistumaan välillä paikalta. Myös Learning Cafe -osuus oli suunniteltu pidettäväksi samassa tilassa, ja sinne tuli koettaa saada mahtumaan useamman työskentelypisteen, joissa ryhmät kiertävät. Koska tilassa ei ollut seinälle heijastavaa mahdollisuutta, tulostin PowerPoint -materiaalin osallistujille nähtäväksi, jotta esitystä olisi helpompi seurata. Osastotunnin jälkeen täydensin esitystä vielä oppimiskahvilan ryhmäkeskustelujen tuloksilla, jonka jälkeen osastotunnin materiaali oli valmis tulostettavaksi Tuulikellon henkilökunnalle, myös heille, jotka eivät olleet mukana osastotunnilla.

Teoriaosuudessa aion keskittyä keräämääni materiaalin perusteella koostamassani esityksessä toimeksiantajan toivomiin osa-alueisiin eli kuntouttavaan työotteeseen, asiakkaan osallistamiseen sekä asiakkaan vahvuuksien hyödyntämiseen ja arjen taitojen vahvistamiseen. Suunnittelin käyväni teoriaosuudessa myös läpi reflektointia, työyhteisön dialogisuutta ja hiljaisen tiedon jakamista. Otsikosta poiketen en aikonut käsitellä materiaalissa aihetta nuoruuden näkökulmasta, koska Tuulikellon asiakaskunta on eri-ikäistä. Tästä asiasta keskustelimme ennakkoon toimeksiantajan kanssa.

Toimeksiantajalla oli osastotunnille myös sellaisia tavoitteita, joita ei voinut täyttää pelkkää teoretietoa esittämällä. Toimeksiantajan toiveena osastotunnille oli myös kartoittaa työyhteisön yhteistä näkemystä kuntouttavasta työotteesta, mitä se tarkoittaa, mitä voidaan tehdä, lisätä tai muuttaa toimintatavoissa ja missä on onnistuttu. Suunnittelin osastotunnille Learning Cafe –osuuden, jossa työyhteisö käy läpi ryhmätyön keinoin, mitä pieniä tekoja arjessa voisi tehdä asiakkaan kuntouttamiseksi ja mitä hiljaista tietoa työyhteisössä jo on, joka on todettu toimivaksi asiakkaan kanssa. Työyhteisö myös mietti mahdollisia kuntouttavaa työotetta edistäviä ja estäviä tekijöitä. Ajattelinkin, että osallistava Learning Cafe –osuus tulisi olemaan osastotunnin tärkeintä antia, koska se toivottavasti tuo konkreettista antia työyhteisön toimintatapoihin ja jatkotyöskentelyyn aiheen parissa.

Suunnittelu ja työstövaihe menivät omassa prosessissani osittain päällekkäin ja käsi kädessä. Työstövaiheessa toukokuusta syyskuuhun tein haastatteluja, keräsin teoretietoa sekä suunnittelin teoretiedon ja tavoitteiden pohjalta osastotunnin sisältöä. Sain välillä uusia ideoita ja jätin myös pois joitakin teoriaosuuksia, suunnitelmat tuotoksesta tarkentuivat ja muuttuivatkin työstöosuuden aikana. Näitä asioita käsitelin myös oppimispäiväkirjassani. Teoretiedon etsimisen rinnalla hahmottelin ja rakensin osastotunnin Power Point –esitystä, mietin Learning Cafe –työskentelyn aiheita sekä palautelomakkeen runkoa.

12.4 Viimeistely- ja päätösvaihe

Viimeistelyvaiheessa syys-lokakuussa työstin raporttia ja osastotunnin materiaalia. Edelleen löysin uutta teoretietoa hyödynnettäväksi. Perehdyin myös osaamisen kehittämiseen, osastotunnin pitämiseen, mietin esiintymistäni ja työyhteisön kohtaamista. Päätösvaiheessa kävin pitämässä osastotunnin, täydensin osastotuntimateriaalia osastotunnin työskentelyn tuloksilla sekä käsittelin keräämäni palautteen.

Mielestäni viimeistään viimeistelyvaiheessa oli olennaista miettiä myös itseäni esiintyjänä ja kouluttajana, miettiä työyhteisön kohtaamista ja perehtyä tuotoksen sisältöön hyvin. Sosionomiopiskelijana ja tulevana sosiaalialan ammattilaisena olen saanut koulutuksen aikana teoriaoppia ja työharjoittelujen aikana kokemusta asiakkaiden ohjaukseen. Elämäkokemus sekä eri alojen työtehtävissä ja ammateissa toimiminen on tuonut minulle kokemusta ja varmuutta olla tekemisissä monenlaisten ihmisten kanssa. On kuitenkin eri asia mennä sisälle työyhteisöön pitämään koulutustilaisuus kuin olla osa työyhteisöä.

Kohderyhmänä osastotunnilla oli hoitotyön ammattilaisia, lähihoitajia ja kehitysvammaohjaajia, joten ajattelin, että osastotunnin anti oli osaamisen kehittämisen lisäksi näkökulmien avaamista nimenomaan sosionomin osaamisen näkökulmasta kuntouttavasta toiminnasta ja asiakkaan osallistamisesta arjessa sekä työyhteisön yhteinen pohtiminen ja työskentely oppimiskahvilan teemojen parissa. Pitämäni osastotunnin ei ollut tarkoitus antaa mitään varsinaista taitoa, joka on hallussa osastotunnin jälkeen. Minulla ei ole pedagogista osaamista ja koulutusta ja näin ollen osastotunnin läpi vieminen oli uusi asia ja jännittävää, mutta en olisi ottanut opinnäytetyön aihetta vastaan jos en kokisi, että en pystyisi siitä suoriutumaan. Kupias ja Koski (2012, 44-49) kirjoittavat, että ohjaajan osaamisen tulisi koostua asiasisällön osaamisesta sekä ohjausosaamisesta. Kouluttajan oletetaan osaavan asiansa, jotta hän kykenee koulutuksen pitämään. Kouluttajan oma oppimiskäsitys, kuten asioiden painottaminen tai keskusteluun kannustaminen, vaikuttavat koulutustapahtuman suunnitteluun ja toteutukseen.

Sen lisäksi, että pyrin olemaan uskottava hallitsemalla esittämäni teoriaesityksen hyvin, yritin kiinnittää huomiota myös itseeni esiintyjänä ja kouluttajana. Pyrin huomioimaan jokaisen osallistujan, olemaan ystävällinen ja muistamaan positiivisen vuorovaikutuksen. Kupiaksen (2007, 25-27) mukaan sanaton viestintä, johon kuuluu mm. katsekontakti, ilmeet, keho, äänen piirteet, ajan käyttö ja vaateetus on myös tärkeää kouluttajan tunnistaa. Vuorovaikutuksen luomisessa iloiset ja myönteiset kasvojen ilmeet ja avoin positiivinen olemus ovat hyödyksi koulutustilaisuutta rakennettaessa. Luotevat eleet ja hyvä ryhti voivat lisätä osallistujien oppimista.

13 Tuotoksen kuvaus

13.1 Osastotunti ja osaamisen kehittäminen

Osaaminen on yksilön aktiivista toimintaa, joka rakentuu henkilön tiedoista, taidoista ja kokemuksesta. Työn tekeminen edellyttää osaamista. Ydinosaaminen muodostuu yksilöiden osaamisen kautta. (Tuomi & Sumkin 2012, 20, 26–27.)

Kupiaksen (2007, 100-103) mukaan pelkkä asioiden tiedottaminen tai tiedon kaataminen oppijoille ei useinkaan riitä. Tietoa ei voi siirtää, vaan jokainen oppija rakentaa tietokäsityksensä itse pohtimalla asioita, mitä jokin asia tarkoittaa käytännössä ja oppijan omassa toiminnassa. Yksilökonstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaan aikaisemmat tiedot ja kokemukset vaikuttavat yksilöiden havaitsemiseen ja oppimiseen ja voivat olla ponnahduslauta tai este uuden oppimiselle. Eri oppija voi käsittää saman asian monella eri tavalla, oppiminen onkin oppijan oman työskentelyn tulosta. Vuorovaikutuksella on oppimisessa tärkeä rooli ja tieto on suhteellista ja muuttuvaa.

Osastotunti on oppitunnin tapaan tilaisuus, jonka tavoitteena on uuden tiedon jakaminen, omaksuminen ja soveltaminen käytäntöön. Osastotunnilla voi yhdistää ja soveltaa käytäntöön teorian tietoa ja kokemustietoa.

13.2 Osastotunnin toteutus

Osastotunti pidettiin suunnitellusti tiistaina 10.10.2017 Honkalampi-keskuksella Tuulikellon tiloissa. Paikalle pääsi vain viisi osallistujaa erinäisten yhteensattumien vuoksi, vaikka alun perin tiedossani oli noin kymmenen osallistujan joukko. Totesimme kuitenkin yhteisesti, että niin työelämässä kuin elämässä yleensäkin on paljon muuttuvia tekijöitä ja uusiin tilanteisiin on sopeuduttava nopeasti.

Osastotunti meni pääosin aiemmin suunnittelemani rungon (liite 2) mukaisesti. Tulostettua ennakkomateriaalia ei kukaan osallistujista halunnut, koska kaikilla oli hyvä näkyvyys ja etäisyys seurata Power Point -esitystä omilta paikoiltaan. Learning Cafe –tuokiota sovellettiin niin, että osallistujat olivat yksi ryhmä ja käsitteivät teemat aihe kerrallaan samana ryhmänä. Kaikki osallistujat olivat aktiivisesti mukana ja toteutus onnistui myös näin erittäin hyvin. Koska kaikki osallistujat olivat samassa ryhmässä, ei ryhmän tuotoksia enää käyty läpi erikseen. Lisäsin tuotokset Power Point- esitykseen luettavaksi myös heille, jotka eivät osallistuneet osastotunnille. Tuotosten perusteella on työyhteisössä tarkoitus jatkaa työskentelyä aiheiden parissa.

13.3 Power Point –esitys

Osastotunnille osallistujilla voi olla eri oppimistyyplejä. Toiset oppivat tehokkaammin kuullessaan uutta tietoa, toisten täytyy nähdä oppiakseen. Aisteihin perustuvia oppimistyyplejä ovat auditiivinen, eli kuuloaistiin perustuva oppiminen, visuaalinen eli näköaistiin perustuva oppiminen ja kinesteettinen eli koko vartalon liikkeitä hyödyntävä oppimistyyli. (Jyväskylän yliopiston kielikeskus 2017.) Valitsin teorian esittämismuodoksi Power Point –esityksen, jonka esittämistä voi seurata sekä kuullen, että esitystä katsomalla seuraten. Jaoin osallistujille myös tulostetut versiot esityksestä.

PowerPoint –esitys on diaesitys, jota on helppo muokata ja päivittää. PowerPoint –esitykseen voi liittää myös havinnollistavia kuvia ja taulukoita. Materiaalin voi tulostaa ja jakaa osallistujille jo ennakkoon muistiinpanojen tekemistä varten. Diat kannattaa tehdä ja suunnitella niin, että ne ovat selkeitä ja havainnollisia: liian pientä fonttikokoa tulee välttää sekä liikaa diojen määrää. Asiakokonaisuuksia dialle kannattaa laittaa muutama ja yksittäisiä avainsanoja voi mahdollistaa kymmenkunta. Avainsanat kouluttajan on selvitettävä ja aukaistava suullisesti, näin vältetään suora lukeminen ja ”kalvosulkeiset”. (Kupias 2007, 31-33.)

Osastotunnin Power Point –esitys koostui kahdestakymmenestäkahdesta diasta (liite 3). Diasarjassa käsittelin seuraavat asiat:

- Siun Soten arvot
- Itsemääräämisoikeus
- Asiakaslähtöisyys
- Toimintakyky arjessa
- Kuntoutuminen arjessa
- Osallisena arjessa
- Kuntouttava työote
- Yksilökeskeinen toiminta ja aktiivinen tuki
- Reflektiivisyys
- Dialogisuus
- Learning Cafe
- Palaute
- Lähteet

Diojen sisältö on suunniteltu vastaamaan osastotunnin tavoitteita ja toiveita. Tavoitteena oli muistuttaa ja syventää Tuulikellon henkilökunnan tietoutta kuntouttavan työotteen, asiakkaan osallistamisen ja asiakkaan vahvuuksien hyödyntämisen tärkeydestä jokapäiväisessä arjen työssä. Diaesityksen sisältö vastaa näihin tavoitteisiin sisältönsä osalta. Diaesitys lähtee pohjustamaan aihetta arvoilla, itsemääräämisoikeuden ja asiakaslähtöisyyden määrittelyillä. Erikseen käsitellään toimintakykyä ja kuntoutumista sekä osallisuutta arjessa. Kuntoutta-

va työote, yksilökeskeinen toiminta ja aktiivinen tuki olivat yksi pääaiheista. Tavoitteena oli myös selvittää työyhteisön yhteistä näkemystä ja tavoitteita kuntouttavalle työotteelle. Tätä ajatellen oli tärkeä myös käsitellä reflektointia ja dialogisuutta termeinä ja työtapoina, nämä aiheet pohjustivat myös Learning Cafe –työskentelyä, jossa yhtenä teemana oli jakaa omaa ”hiljaista tietoa” arjen toimivista käytännöistä. Diaesitys loppui palautteen pyytämiseen ja lähdeluetteloon.

13.4 Learning Cafe –menetelmä

Osallistaminen on yksi sosionomin työmenetelmistä, joten käytin osastotunnilla toiminnallista Learning Cafe –menetelmää. Muita toiminnallisia, osallistavia työmenetelmiä olisivat esimerkiksi ideariihi -työskentely, jossa yhteisesti, spontaanisti kerrotaan vastauksia ja ideoita johonkin tiettyyn kysymykseen. Myös perinteinen ryhmätyö, jossa ryhmä olisi ideoinut vain yhden aiheen parissa, olisi voinut olla hyvä työskentelymenetelmä. Mutta koska osallistujia oli arvioitu ennakolta olevan yli kymmenen ja heiltä kaikilta haluttiin näkemyksiä ja mielipiteitä käsiteltäviin asioihin, päätin käyttää työmenetelmänä Learning Cafe – menetelmää. Näin jokainen osallistuja on osallisena käsittelemässä kaikkia aihealueita, ei esimerkiksi vain yhtä ryhmätyön aihetta.

Learning cafe -menetelmä, toiselta nimeltään oppimiskahvila on ideoinnin ja oppimisen tapa. Se on keskusteluun, tiedon luomiseen ja siirtämiseen tarkoitettu yhteistoimintamenetelmä, joka soveltuu noin 12 hengen tai sitä suuremmille ryhmille. Menetelmässä tärkeää on selittää omia näkemyksiä keskustellen sekä löytää yhteinen ymmärrys. Menetelmä opettaa yhteisten ratkaisujen tekemistä. Toisten näkemyksiä voi kommentoida ja kyseenalaistaa, mutta tärkeätä on myös ryhmän yhteisen mielipiteen löytäminen. (Innokylä 2017.)

Learning Cafe –menetelmä toteutetaan niin, että pienryhmät vaihtavat pöydästä toiseen ja pohtivat aiempia tuotoksia ja ideoivat niitä eteenpäin. Joka teemalle on oma pöytänsä. Teemat voi valita yhdessä, tai ohjaaja on voinut valita ne jo

etukäteen. Papereihin kirjoitetaan vapaasti ideoita ja ajatuksia, keskustellen, kuunnellen, omia mielipiteitä kertoen. Jokaisessa pöydässä olisi hyvä olla puheenjohtaja, joka kertoo edellisen ryhmän tuotokset ja ohjaa keskustelua. Vaihtoja pöydistä toiseen tehdään aikataulusta, ryhmien koosta ja käsiteltävien teemojen määrästä riippuen. Ohjaaja voi miettiä pöytien vaihtojen väliin myös uusia syventäviä kysymyksiä. Lopuksi puheenjohtajat esittelevät oman pöytänsä lopputuloksen kaikille osallistujille. (Innokylä 2017.)

Osastotunnilla toteuttamassani Learning Cafe –työskentelyssä työskenneltiin neljän teeman ympärillä. Teemojen aiheet nousivat toimeksiantajan kanssa käydyistä keskusteluista ja toimeksiantajan toiveista osastotunnin sisällöksi. Teemat olivat seuraavanlaiset:

- Mitkä tekijät mielestäsi edistävät kuntouttavan työtteen käyttämistä osana hoitotyötä? (Hoitajasta johtuvat, asiakkaasta johtuvat, yhteiset toimintatavat, resurssit)
- Mitkä tekijät mielestäsi estävät kuntouttavan työtteen käyttämistä osana hoitotyötä? (Hoitajasta johtuvat, asiakkaasta johtuvat, organisaatiosta johtuvat)
- Mitä kuntouttamisen tapoja/arjen pieniä tekoja ja keinoja voisit ”piilottaa” arkiaskareisiin?
- Löytyykö rutiineja/asioita, joita teette asiakkaan puolesta, jotka hän voisi tehdä itse?

Learning Cafe –työskentelyn tuotosta en julkaise tässä raportissa, koska tuotos on työyhteisön sisäistä pohdintaa. Työskentelyn tuotoksissa tulee ilmi toimipaikan henkilöstöön, asiakkaisiin sekä organisaatioon liittyviä asioita, jotka eivät ole julkisia. Lisäsin työskentelyn tulokset osaksi koulutusmateriaalia, joka jää työyhteisön omaan käyttöön.

13.5 Palautteen kerääminen

Palautteen keräämisellä halusin tietoa teoriaperustastan hyödyllisyydestä, oppimiskahvilan toimivuudesta sekä osastotunnin järjestelyistä ja omasta suoriutumisestani osastotunnin pitäjänä. Palautelomakkeessa (liite 5) oli kolmetoista kysymystä, joihin tuli vastata asteikolla 1 - 5 (1 = täysin eri mieltä... 5 = täysin samaa mieltä). Pyrin siihen, että palautelomakkeen kysymykset eivät olleet millään lailla johdattelevia. Palautelomakkeessa oli tilaa myös avoimille kommentteille. Koulutuksesta tulee myös pyytää ja saada palautetta ja pyytäjällä tulee olla halua palautteen vastaanottamiseen ja käsittelemiseen. Palaute on tärkeä osa koulutusta, jolla voidaan kehittää ja edistää kouluttajan taitoja sisällön tuottamisessa. Ilman palautetta ihminen ei voi peilata omaa toimintaansa eikä näin ollen kykene oppimaan virheistään. (Kupias & Koski 2012, 163 - 164.)

14 Tuotoksen arviointi

Keräsin osastotunnin jälkeen palautteen suunnitelmani mukaisesti. Keräsin palautetta numeroarvioinnilla 1-5 josta 1 tarkoittaa vastaajan olevan täysin eri mieltä ja 5 vastatessaan täysin samaa mieltä väitteen kanssa. Liitteessä 5 on esillä palautelomakkeen runko kysymyksineen sekä joka osioon laskettu vastausten keskiarvo. Vastaukset sijoittuivat välille 3-5 ja kaikkiein vastausten keskiarvo oli 4,5. Kohdassa avoimet kommentit näkyy myös vastaajien antamia sanallisia kommentteja osastotunnista. Kommentteina olivat mm. " Hyvä sisältö, ajankohtainen. Voitaista työpaja uudelleen. Tiinalla oli käytännönläheinen ja innostava esittämistapa. Toivottavasti saan koosteen osastotunnista."

Palautteella keräsin tietoa teoriaperustastan hyödyllisyydestä, oppimiskahvilan toimivuudesta sekä osastotunnin järjestelyistä ja omasta suoriutumisestani osastotunnin pitäjänä. Palautteen perusteella aihe on koettu tärkeäksi ja osasto-

tunnin anti auttaa kehittämään toimintaa jatkossa. Aihetta pidettiin onnistuneesti rajattuna, esitykseen varattua aikaa ja paikkaa pidettiin sopivana sekä perehtymiseni aiheeseen koettiin hyvänä. Learning Cafe –menetelmän käyttö sai myös hyvää palautetta ja osallistujat osallistuivat mielellään osastotunnille. Osa kaisi osastotunnin aiheesta lisätietoa. Itsestäni riippumattomista syistä osastotunnille osallistui vähemmän työntekijöitä kuin oli aiemmin ollut puhetta, joten osastotunnilla en pystynyt vastaamaan tavoitteisiin koko henkilökuntaa koskien. Materiaali jäi kuitenkin työyhteisön käyttöön kaikille tutustuttavaksi, sekä työyhteisö on aikonut myös jatkotyöstää oppimiskahvilassa käsiteltyjä asioita koko työyhteisön kanssa.

Palautteessaan opinnäytetyön työpaikan ohjaaja kirjoitti, että osastotunti oli hänen arvionsa mukaan hallittu ja hyvin koottu. Vaikka henkilöstöllä on tietoa kuntouttavasta työotteesta, oli osastotunti kuitenkin saanut ajattelemaan kuntouttavaa työtettä sekä asiakkaan voimavarojen ja osaamisen hyödyntämistä hieman eri näkökulmista. Joskus kuntouttava työote unohtuu ja asioita tehdään asiakkaan puolesta joko kiireen tai jonkin muun syyn vuoksi sen sijasta, että asiakkaan annettaisiin tehdä itse. Palautteessaan ohjaaja kommentoi työskentelytapaa käytännönläheiseksi, osallistujat huomioivaksi ja osallistavaksi, joka tuki työntekijöiden ammatillista osaamista.

15 Pohdinta

15.1 Johtopäätökset

Osastotunnilta keräämäni ja saamani kannustavan palautteen sekä työpaikan ohjaajan palautteen perusteella arvioin osastotunnin suunnittelun ja toteutuksen onnistuneeksi. Vaikka kuntouttava työtapa on tuttu asia henkilöstölle, sai henkilöstö kuitenkin lisätietoa aiheesta sekä muistutusta ja uuttakin näkökulmaa toimintatapoihin, joten tavoitteena ollut henkilöstön osaamisen kehittäminen mielestäni toteutui. Myös tavoite selvittää työyhteisön yhteistä näkemystä ja

tavoitteita kuntouttavalle työotteelle toteutui siltä osin, että oppimiskahvilan tuotosten perusteella voi työyhteisö jatkaa työskentelyä tätä tavoitetta kohti. Ajattelun, että opiskelijan työtä ja yrittämistä yleensäkin varmasti arvostetaan työpaikoilla ja halutaan kannustaa positiivisella suhtautumisella ja arvioinnilla. Toki koen, että minulla olisi kehittymistä osastotunnin vetäjänä ja osittain jännitys vaikutti esiintymiseeni ja siihen, että joitakin ennakkoon suunnittelemlia asioita unohtui sanoa esityksen kuluessa. Pääosin koen kuitenkin, että suoriuduin osastotunnin suunnittelusta, materiaalin keräämisestä, esityksestä ja Learning Cafe –osuuden ohjaamisesta hyvin ja ammattimaisesti. Kupias ja Koski (2012, 44-49) kirjoittavat, että ohjaajan osaamisen tulisi koostua asiasisällön osaamisesta sekä ohjausosaamisesta. Kouluttajan oletetaan osaavan asiansa, jotta hän kykenee koulutuksen pitämään.

Kaldan ja Uusitalon (2017) opinnäytetyön Kuntouttava työote hoitotyössä tutkimuksen tuloksista on käynyt ilmi, että hoitajat tietävät, mitä kuntouttavalla työotteella tarkoitetaan ja miten sitä voi päivittäisessä hoitotyössä hyödyntää, mutta jostain syystä teoretieto ei näy yhtä vahvasti käytännön hoitotyössä. Tämän saman asian mainitsi ohjaaja palauteessaan ja arviointilausunnossa koskevan myös Tuulikellon osastoa. Pitämäni osastotunti näin ollen muistutti ja antoi uutta näkökulmaa kuntouttavan työotteen tärkeydestä käytännön arjen työssä.

Opinnäytetyön aiheesta ja osastotunnilla käsittelemistäni asioista löytyy myös yhteiskunnallista ulottuvuutta ja ajankohtaisuutta. Käsittelin osastotunnilla yhtenä osa-alueina itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta, jotka ovat tärkeitä vaikuttavia tekijöitä myös kuntouttavaa työotetta ajatellen. Lain uusiminen sosiaalihuollon asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisesta on edelleen eduskunnassa työn alla. Uuden lain tarkoituksena olisi vahvistaa asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeutta ja vähentää rajoitustoimenpiteiden käyttöä sosiaali- ja terveydenhuollossa. (Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalihuollon asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisesta ja rajoitustoimenpiteiden käytön edellytyksistä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi 108/2014). Myös kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia on muutettu vuonna 2016 sisältämään pykälän toimenpiteistä itsenäisen suoriutu-

misen ja itsemääräämisoikeuden tukemiseksi. Pykälässä määrätään sisällyttämään palvelu- ja hoitosuunnitelmaan muun muassa tiedot toimenpiteistä itseenäisen suoriutumisen tukemiseksi ja edistämiseksi sekä itsemääräämisoikeuden vahvistamiseksi sekä kohtuullisista mukautuksista henkilön täysimääräisen osallistumisen ja osallisuuden turvaamiseksi. (Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta 381/2016.)

Sosionomin yksi työmenetelmä on osallistaminen ja sosionomin kompetensseihin kuuluvat mm. kehittämis- ja innovaatio-osaaminen, verkostotyö, asiakastyömenetelmien ja työ- ja toimintakäytäntöjen kehittäminen, hyvinvointia edistävän tiedon tuottaminen ja arvioiminen sekä toimiminen tutkimis- ja kehittämistyön eettisten periaatteiden mukaisesti. (Karelia 2017.) Mielestäni tässä opinnäytetyössä nämä osaamisalueet tulevat käsitellyiksi niin osastotunnin suunnittelussa ja toteutuksessa kuin myös koko opinnäytetyön teorian tiedon käsittelyssä ja raportin kirjoittamisessa.

15.2 Eettisyys ja luotettavuus

Olen pyrkinyt huomioimaan eettisyyden opinnäytetyöni kaikissa vaiheissa. Kirjallisuutta lukiessani arvioin koko ajan lähteiden luotettavuutta, mielestäni käytin ajankohtaisia lähteitä ja pyrin tekemään viittaukset ja lähdemerkinnät huolellisesti. Tutkijan täytyy pyrkiä kriittisyyteen sekä lähteitä valitessa että niitä tulkittaessa. Lähteiden arvioimiseksi on hyvä kiinnittää huomiota muun muassa että kirjoittaja on tunnettu ja arvostettu, lähteen ikään ja alkuperään, lähteen uskottavuuteen ja julkaisijaan sekä totuudellisuuteen ja puolueettomuuteen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 113-114.)

Opinnäytetyön raportissa olen pyrkinyt erottamaan omat ajatukseni selkeästi kirjallisuusviitteistä. PowerPoint –esitystä koostaessani olen käyttänyt lähteenä kirjallisuutta ja omia mielipiteitäni en ole tuonut julki teoriaosuuden yhteydessä. Käytin esitystä elävöittäökseni kuulemiani tai henkilökohtaisia kokemuksia, jotka erottuivat teoriaosuudesta. Oma harkinta näkyy siinä, miltä kannalta

opinnäytetyön aihetta ja osastotunnin sisältöä tarkastelin ja mitä lähteitä valitsin. Pyrin käyttämään sosiaalipedagogista näkökulmaa teorian tiedon etsinnässä ja valitsemisessa.

Tuulikellossa vierallessani asiakkaat ja henkilökunta ovat olleet tietoisia, että vierailuni liittyvät sosionomiopintoihini ja opinnäytetyöni tekemiseen. Opinnäytetyön aihe on ollut vapaasti nähtävissä ja valittavissa Siun Soten internetsivuilla. Osastotunnin jälkeen kerättävään palautteen antoon oli vapaaehtoista osallistua ja palaute kerättiin anonyyminä.

15.3 Ammatillinen kasvu

Halusin käytännön ihmisenä tehdä toiminnallisen opinnäytetyön ja osastotunnin suunnittelu ja toteutus tuntui mielekkäältä tehtävältä. Etsin ja mietin aihetta jonkin aikaa, kunnes minua kiinnostava aihe löytyi Siun Soten internetsivuilta. Työelämästä saatu opinnäytetyön aihe tukee ammatillista kasvua. Toimeksiannettua opinnäytetyötä tehdessä pääsee peilaamaan taitoja ja tietoja työelämän senhetkisiin tarpeisiin sekä ratkaisemaan työelämälähtöisiä ja käytännönläheisiä ongelmia. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9-10.)

Tein opinnäytetyön yksin ja sain aikatauluttaa etenemisen vapaasti työtilanteeni ja jaksamiseni mukaan. Parin kanssa olisi varmasti myös ollut antoisaa tehdä opinnäytetyötä, opinnäytetyön toteuttamiseen olisi varmasti tullut erilaisia ajatuksia ja näkökulmia yhteisen reflektoinnin kautta. Varsinkin alun miettiminen, miltä kannalta aihetta lähestyn teorian kautta, olisi ollut antoisampaa parin kanssa. Myös teorian tiedon etsimistä niin kirjoista kuin internetistäkin olisin mielelläni jakanut. Jäinkin miettimään sitä, että kun koostin esityksen yksin kirjallisuuden perusteella, jäikö minulle liikaa harkinnanvaraa siitä, mitä tietoa valitsen mukaan kokonaisuuteen. Myös tästä olisi ollut parin kanssa hyvä keskustella ja tehdä yhteisiä päätöksiä.

Osastotunnin materiaalia oli mielenkiintoista ja haasteellistakin koostaa. Teoria-tiedon löytäminen kirjallisuudesta ja sen jäsentäminen oli välillä työlästä. Osastotunnin suunnittelu ja esityksen koostaminen, sekä osallistavan osuuden suunnittelu oli mukavaa ja ammatillisesti kasvattavaa. Mahdollisesti tulen jatkossakin työskentelemään kehitysvammaisten parissa, joten osastotunnin sisältö ja raportin tietoperusta tukee omaa ammatillisuuttani. Yksi vaihtoehto työllistymisel- leni voi olla yrittäjäyys, jolloin mahdollisesti työllistän henkilökuntaa. Näin ollen henkilöstön osaamisen kehittämisen tutkiminen tukee myös tätä mahdollista vaihtoehtoa.

15.4 Opinnäytetyön hyödyntäminen ja jatkotutkimusideat

Toimeksiantajan yksi tavoite pitämälleni osastotunnille oli kartoittaa työntekijöi- den yhteistä näkemystä kuntouttavasta työotteesta Tuulikellossa ja saada yh- teiset tavoitteet kuntouttavalle työotteelle. Tähän tavoitteeseen oli mielestäni mahdotonta vastata yhden osastotunnin puitteissa. Suunnittelin osastotunnin sisällön niin, että osastotunnin yhteisen työskentelyn tulosten anti antaa hyvin työkaluja ruveta yhdessä työyhteisön kanssa miettimään näitä tavoitteita ja näin kehittää työyksikön toimintaa. Työyhteisö aikookin jatkaa työskentelyä aiheen parissa.

Vieraillessani Tuulikellossa oli keskustelua siitä, että työntekijöitäkin olisi hyvä kysellä mielipidettä työnteosta Tuulikellossa mm. kuntouttavan työotteen tiimoil- ta. Omaan opinnäytetyöhöni en haastattelua tehnyt, joten yksi jatkotutkimusaihe voisi olla haastattelututkimus työntekijöiden käsityksestä ja ajatuksista kuntout- tavasta työotteesta Tuulikellossa.

Honkalampi-keskus sijaitsee kauniin luonnon ympäröimänä. Asiakkaat ulkoile- vatkin paljon ja ulkoaluetta hyödynnetään työssä. Ympäristön käyttöä kuntout- tavana elementtinä voisi mahdollisesti lisätä, joten toiminnallinen tai tutkimuk- sellinen opinnäytetyö luonnosta kuntoutusympäristönä Tuulikellossa voisi olla yksi opinnäytetyön aihe. Tätä opinnäytetyötä ja osastotuntimateriaalia voi hyö-

dyntää myös muissa Honkalampi-keskuksen yksiköissä sen yleiskäsitteisyyden vuoksi. Myös oppimiskahvilan aiheet käyvät työskentelyn aihioina sellaisenaan kuntouttavan työtteen pohtimiseen erilaisissa työyksiköissä.

Lähteet

- Ahponen, H. 2008. Vaikeavammaisen nuoren aikuistuminen. Yksilöllinen ja erilainen elämäntilanne. Vammala: Vammalan kirjapaino.
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalihuollon asiakkaan ja potilaan itsemääräämisoikeuden vahvistamisesta ja rajoitustoimenpiteiden käytön edellytyksistä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 108/2014.
- Hintsala, S. & Ahlström M. 2011. Perustuuko asuminen tarpeisiin vai järjestelmien ylläpitämiseen. Julkaisussa: Ripatti, P. (toim.) 2011. Kehitysvammaisten asuminen. Uusi reformi 2010-2015. Raportti. 10/2011. Helsinki: Unigrafia Oy – Yliopistopaino, 18-23.
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80019/654df847-a315-42e2-ab92-bebb8df864b7.pdf?sequence=1>. 23.9.2017.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi
- Honkanen, S. 2017. Vastaava sairaanhoitaja. Tuulikello. Haastattelu 14.3.2017.
- Innokylä. 2017. Learning Cafe eli oppimiskahvila.
<https://www.innokyla.fi/web/malli2825539>. 10.9.2017.
- Ivanoff, P., Risku, A., Kitinoja, H., Vuori, A. & Palo, R. 2001. Hoidatko minua? Lapsen, nuoren ja perheen hoitotyö. WSOY.
- Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2017. Jamk.fi. Opinnäytetyön ohjaajan käsikirja. <https://oppimateriaalit.jamk.fi/yamk-kasikirja/kirjallisuuskatsaukset/>. Luettu 1.5.2017.
- Jyväskylän yliopiston kielikeskus. 2017. Oppimistyyli.
<https://kielikompassi.jyu.fi/opioppimaan/oppimistyyli.htm>. 7.10.2017.
- Järvikoski, A., Härkäpää, K. 2011. Kuntoutuksen perusteet. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Kajaanin ammattikorkeakoulu. 2017a. Opinnäytetyöpakki. Haastattelu. Haastattelumuodot.
<https://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Aineiston-keruumenetelmat/Haastattelu>. 24.11.2017.
- Kajaanin ammattikorkeakoulu. 2017b. Opinnäytetyöpakki. Oppimispäiväkirja.
[http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Opinnaytetyoprosessi/Yl-empi-amk-\(Soteli\)/Opinnaytetyoprosessi/Oppimispäiväkirja](http://www.kamk.fi/opari/Opinnaytetyopakki/Opinnaytetyoprosessi/Yl-empi-amk-(Soteli)/Opinnaytetyoprosessi/Oppimispäiväkirja). 24.11.2017.
- Karelia.fi. 2017. Opetussuunnitelma sosionomi.
<https://soleops.karelia.fi/opsliitteet/Opintopolku/Sosionomi.pdf>. 15.9.2017.
- Kaski, M., Manninen, A. & Pihko, H. 2012. Kehitysvammaisuus. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Kaukola, J. 2000. Kohti täyttä elämää. Tampere: Tammer-paino.
- Kehitysvamma-alan verkkopalvelu. 2017a. Vernerinet. Kehitysvammaisuus.
<http://verneri.net/yleis/kehitysvammaisuus>. 2.5.2017
- Kehitysvamma-alan verkkopalvelu. 2017b. Vernerinet. Toimintakyvyn näkökulma. <http://verneri.net/yleis/toimintakyvyn-nakokulma>. Luettu 23.9.2017
- Kehitysvamma-alan verkkopalvelu. 2017c. Vernerinet. Itsemääräämisoikeus.
<http://verneri.net/yleis/itsemaaraamisoikeus>. 2.5.2017

- Kehitysvamma-alan verkkopalvelu. 2017d. Itsemääräämisoikeuden rajoittaminen. <http://verneri.net/yleis/itsemaaraamisoikeuden-rajoittaminen>. 2.5.2017.
- Kehitysvamma-alan verkkopalvelu. 2017e. Vernerinet. Yksilökeskeinen elämänsuunnittelu. <http://verneri.net/yleis/yksilokeskeinen-elamansuunnittelu>. 23.9.2017.
- Kettunen, R., Kähäri-Wiik, K., Vuori-Kemilä, A. & Ihalainen, J. 2009. Kuntoutumisen mahdollisuudet. Helsinki: WSOY.
- Koskimies, M., Pyhäjoki, J. & Arnkil, T. 2012. Hyvien käytäntöjen dialogit. Opas dialogisen kehittämisen ja kulttuurisen muutoksen tueksi. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Kupias, P. 2007. Kouluttajana kehittyminen. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kupias, P. & Koski, M. 2012. Hyvä kouluttaja. Espoo: Sanoma Pro Oy.
- Laki kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta 381/2016.
- Martin, M., 2016. Nuoruus, vammaisuus ja kuntoutuksen merkitys. Turenki: Hansaprint Oy.
- Melamies, N., Pärnä, K., Heino, L. & Miller, H. 2006. Lapsi kuntoutujana – haaste aikuisille. Teoksessa: Karjalainen, V. & Viikkumaa, I. (toim.) Kuntoutus kanssamme Ihmisen toimijuuden tukeminen. Helsinki: Stakes, 102-121.
- Muurinen, E. & Surakka, T. 2001. Lasten ja nuorten hoitotyö. Helsinki: Tammi.
- Mäki, M. 2008. Toimimalla osallisuuteen. Kehitysvammaliiton julkaisu. http://papunet.net/tietoa/fileadmin/maat/Esitteet/toimimalla_osallisuuteen_web.pdf. 25.9.2017.
- Mönkkönen K. & Roos, S. 2010. Työyhteisötaidot. EU: UNIpress.
- Nevanto, J. 2017. Siun Soten vammaispalvelujen www-sivujen beta-versio. tiina.b.vartiainen@edu.karelia.fi. 11.4.2017.
- Ojanen, S. 2001. Ohjauksesta oivallukseen. Ohjausteorian kehittelyä. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.
- Pitkänen R. 2010. Johtamisen suurenmoinen keveys: Esimiehenä asiantuntija ja palveluorganisaatiossa. Organisaation osaamisen kehittäminen.
- Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymä 2017. Tuulikello. <http://pkssk.fi/tuulikello>. 29.4.2017.
- ProMedico. 2014. Opas täydennyskoulutuksen järjestäjälle. http://static1.1.sqspcdn.com/static/f/1460109/25430406/1410429491990/Taydennyskoulutusopas_2014.pdf?token=%2FOXKhBnIFTUNEdslv4AP%2BH9y3Fq%3D. 1.5.2017.
- Räty, R. 2017. Opinnäytetyö. tiina.b.vartiainen@edu.karelia.fi. 12.4.2017.
- Salminen 2011. Vaasan yliopiston julkaisuja. Mikä kirjallisuuskatsaus? <http://docplayer.fi/94102-Mika-kirjallisuuskatsaus.html>. 2.5.2017.
- Siun Sote 2017. Siun Sote – hyvät palvelut tehdään yhdessä. <http://www.siunsote.fi/siun-sote;jsessionid=22504AD1F90340A53E42A69ABBE7FD6C.node2>. 24.4.2017.
- Suomen Sydänliitto ry 2017. Neuvokas perhe. Arkirytmii. <http://www.neuvokasperhe.fi/arkirytmii>. 1.5.2017.
- Suvikas A., Laurell, L. & Norman, P. 2011. Kuntouttava lähihoito. Helsinki: Edita Prima Oy
- Terveystieteiden tutkimuskeskus 2017a. Kehitysvammaisen henkilön toimintakyvyn arviointi. <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen>

- [kasikirja/palvelujen-jarjestamisprosessi/palvelutarpeen-selvittaminen/kehitysvammaisen-henkilon-toimintakyvyn-arviointi.](#)
24.8.2017.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017b. Vammaispalvelujen käsikirja. Nuoruus.
<https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/lapset-perheet/nuoruus>. 2.5.2017.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2017c. Toimintakyvyn ulottuvuudet.
<https://www.thl.fi/fi/toimintakyky/mita-toimintakyky-on/toimintakyvyn-ulottuvuudet>. 24.8.2017.
- Terveyskirjasto 2006. Koivikko, M. & Autti-Rämö I. Artikkelissa: Kehitysvammaisuus. Duodecim 2006; 122: 1907-12.
<http://www.terveyskirjasto.fi/xmedia/duo/duo95906.pdf>. 23.9.2017.
- Tesso. Sosiaali- ja terveystieteellinen aikakauslehti 2017. Asiakaslähtöisyys – Olennainen tekijä sosiaalihuollossa.
<https://tesso.fi/artikkeli/asiakaslahtoisuus-olennainen-tekija-sosiaalihuollossa>. 7.10.2017.
- Tuomi, L. & Sumkin, T. 2012. Osaamisen ja työn johtaminen – organisaation oppimisen oivalluksia. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Työterveyslaitos 2017. Aito dialogi auttaa työyhteisöä uudistumaan.
<https://www.ttl.fi/tyopiste/aito-dialogi-auttaa-tyoyhteisoa-uudistumaan/>. 24.9.2017.
- Vehmas, S. 2006. Lapsi kuntoutujana – haaste aikuisille. Teoksessa: Karjalainen, V. & Vilkkumaa, I. (toim.) Kuntoutus kanssamme. Ihmisen toimijuuden tukeminen. Helsinki: Stakes, 41-51.
- Vilka, H. & Airaksinen T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Väestöliitto 2017. Mitä tarkoittaa asiakaslähtöisyys?
http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/tietoa_parisuhdeammattilaisille/asiakastyon_lakitietoa/asiakaslahtoisuus/.
7.10.2017.

Opinnäytetyöpäiväkirja

Helmikuu 2017

- 15.2. aihe Siun Soten internetsivuilta
- 17.2. yhteys toimeksiantajan edustajaan

Maaliskuu

- 14.3. tapaaminen toimeksiantajan edustajan kanssa ja vierailu Tuulikellossa
- 14.3. ONT-klinikka 1 Karelian kirjastossa
 - päätin ottaa opinnäytetyön aiheen vastaan
 - suunnitelman tekoa
- 28.3. ONT-klinikka 2 Karelian kirjastossa

Huhtikuu

- suunnitelman tekoa, teorian etsimistä, aiheen rajauksen miettimistä, aiempiin opinnäytetöihin perehtymistä

Toukokuu

- 3.5. opinnäytetyön suunnitelma Moodleen
- 10.5. opinnäytetyön lukupiiri, suunnitelma hyväksytty
- 18.5. suunnitelma ja toimeksiantosopimus Siun Sotelle

Kesäkuu-Lokakuu

- teoriatiedon etsimistä ja kirjoittamista, suunnitelman ja rajauksen tarkentamista, PP-esityksen kehittelyä, Learning Cafe –teemojen miettimistä, palautelomakkeen rungon miettiminen, oman esityksen hiomista

Heinäkuu

- 12.7. vierailu Tuulikellossa
- 14.7. sähköpostia Siun Sotelle tutkimusluvasta

Elokuu

- 30.8. opinnäytetyön lukupiiri
- 30.8. sähköpostia toimeksiantajalle
 - osastotuntimateriaalin keräämistä, PP:n luonnostelua, palautelomakkeen luonnostelua

Syyskuu

- 19.9. päätös tutkimusluvasta
- 29.9. opinnäytetyön lukupiiri

Lokakuu

- sähköpostikirjeenvaihtoa Tuulikelloon osastotunnin pitämisestä
- lopulliset versiot PP-materiaalista valmiiksi, LC –teemat päätökseen, palautelomake lopulliseen muotoon, oma esityksen tukimateriaali valmiiksi, esityksen harjoittelua
- 10.10. osastotunti Tuulikellossa
 - raportin kirjoittamista

Opinnäytetyöpäiväkirja

26.10. opinnäytetyön lukupiiri

- raportin rungon viilausta
- johdannon ja tiivistelmän viimeistelyä

Marraskuu

- raportin viimeistelyä

9.11. Ilmoittautuminen seminaariin ja työ äidinkielen opettajalle

- raportin viimeistelyä

16.11. työ ohjaajille ja vertaisarvioijalle

- seminaarimateriaalin laadinta
- vertaisarvioinnin valmistelua

23.11. ohjausseminaari

- raportin viimeistely palautteet huomioiden

Joulukuu

7.12. opinnäytetyön raportin palautus ja kypsyysnäyte

.

Osastotunnin runko

Osastotunnin runko

Paikka: Honkalampi-keskus, osasto Tuulikello

Pvm: 10.10.2017

Aika: klo 13.30 – 15.00 (90 min)

Aloituspöytä n. 10 min

- Power Point esityksen otsakesivu näkyviin osallistujille ja tulostetun materiaalin jakaminen seuraamisen helpottamiseksi
- Tervetulosanat ja esittely, omasta opiskelusta ja opinnäytetyön tekemisestä lyhyesti kertominen
- Kertominen aiheesta, näkökulman valminnasta, tietoperustasta

Power Point-esitys n. 20 min

- Power Pointin sisältösivun läpikäynti
- Aihealueiden käsittely ydinlausein, omista muistiinpanoista teoretietoa ja käytännön esimerkkejä lisäksi, kysymyksiä ja kommentteja saa esittää
- Learning Cafe idean ja –teemojen esittely
- Palaute
- Lähteet

Learning Cafe n. 50 min

- Neljä aihetta valmiina fläppipapereilla jaettuina eri pisteisiin tussien kera
- Pienryhmiin jakautuminen ja eri pisteille meno
- Työskentely ja ryhmien vaihto n. 7 min välein
- Jokaisen pisteen tuotoksen esittely yhteisesti (kirjoitan yhteenvedot myös lopulliseen Power Point –esitykseen, joka jää Tuulikellon henkilöstön käyttöön)

Loppupalaute n. 10 min

- Ohjeistus kirjallisen palautteen antoon, palautelapun täyttö
- Palautekeskustelua
- Loppusanat ja kiitokset

10.10.2017

Nuorten kehitysvammaisten kuntoutumista edistävä toiminta osana arkea

Osastotunti 10.10.2017
Tiina Vartiainen
Sosionomiopiskelija Karelia AMK

Osastotunnin kulku

- Power Point -esitys
- Learning Cafe -työskentely
- Työskentelyn koonti ja purku
- Keskustelua, palautteen antaminen

Power Point esitys

10.10.2017

Sisältö

- Siun Soten arvot
- Itsemääräämisoikeus
- Asiakaslähtöisyys
- Toimintakyky arjessa
- Kuntoutuminen arjessa
- Osallisena arjessa
- Kuntouttava työote
- Yksilökeskeinen toiminta ja aktiivinen tuki
- Reflektiivisyys
- Dialogisuus
- Learning Cafe
- Palaute
- Lähteet

Siun Soten arvot

- Vastuullisuus
- Välittäminen
- Asiakaslähtöisyys
- Yhdenvertaisuus

- (Käyty läpi 9/2017 Tuulikellon kehittämisiltapäivässä)

Power Point esitys

10.10.2017

Itsemääräämisoikeus

- Itsemääräämisoikeus tarkoittaa sitä, että yksilöllä on **oikeus määrätä omasta elämästään ja oikeus päättää itseään koskevista asioista**. Itsemääräämisoikeuden perustana on jokaisen oikeus **yhtenäisyyteen, vapauteen ja koskemattomuuteen**.
- Erityishuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon erityishuollossa olevan henkilön **toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet**. Erityishuollossa olevalle henkilölle on turvattava mahdollisuus **osallistumiseen ja vaikuttamiseen omilla asioissaan**. Erityishuollossa olevan henkilön **hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta on ylläpidettävä ja edistettävä**.
- erityishuollon **toimintayksikön henkilökunta perehdytetään ja ohjeistetaan työmenetelmiin ja keinoihin, joiden avulla tuetaan ja edistetään erityishuollossa olevien henkilöiden itsenäistä suoriutumista ja itsemääräämisoikeuden toteutumista**
- Toisinaan kehitysvammaisen ihmisen itsemääräämisoikeutta joudutaan **rajoittamaan** (vähimmän rajoittamisen periaate)

Asiakaslähtöisyys

- Asiakaslähtöisessä ajattelussa keskeistä on **asiakkaan omien voimavarojen vahvistaminen ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen**.
- Asiakas ei ole toiminnan kohde, vaan asiakaslähtöinen toiminta perustuu **yhdessä tekemiseen ja yhteistyöhön** asiakkaan kanssa.
- Asiakas tulisi kohdata ihmisarvoisena yksilönä hyvinvointivajeesta riippumatta ja järjestää **palveluita asiakkaan tarpeista lähtien** mahdollisimman toimiviksi.
- Asiakaslähtöisyyttä ajatellessa on tärkeää, että asiakkailla säilyy **arvokkuuden tunne ja että asiakkaan yksilölliset tarpeet ja toivomukset otetaan huomioon** häntä koskevia päätöksiä tehdessä.
- Asiakaslähtöisyys ja valinnanvapaus ymmärretään **osallisuutena ja asiakkaan aitona mahdollisuutena vaikuttaa** asiaansa. Monet asiakkaat tarvitsevat tukea selviytyäkseen omilla toimintaympäristöissään ja tuen toteuttamiseen tulisi kiinnittää huomiota.

Power Point esitys

10.10.2017

Toimintakyky arjessa

- Toimintakyky jaetaan tyypillisesti **fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen** sekä myös **kokemukselliseen** toimintakykyyn.
- Toimintakyky merkitsee aina **ihmisen ja ympäristön välistä suhdetta** ja kykyä toimia tilanteiden ja olosuhteiden vaatimalla tavalla.
- Toimintakyky tarkoittaa ihmisen edellytyksiä **selviytyä tärkeistä ja välttämättömistä jokapäiväiseen elämään kuuluvista toiminnoista**
- Kehitysvammaisen kohtaamat vaikeudet johtuvat monesti siitä, että toimintakyky ja tilanteen **vaatimukset** ovat ristiriidassa keskenään.
- **Ohjauksella, avulla ja hoidolla** voi kehitysvammaisempi suoriutua tilanteista, joihin hänen oma toimintakyky ei täysin riitä.

Kuntoutuminen arjessa

- Kehitysvammaisuuteen liittyy vaikeus selviytyä arjen haasteista itsenäisesti. Kuntoutus on **arkeen sujuvasti liittyvää, yksilön mahdollisuuksia ja rajoituksia huomioiva kokonaisuus.**
- Yksilön hyväksyvä ja tukeva kuntoutus **vahvistaa omien taitojen käyttöönottoa.**
- Toiminta ja toimintaympäristö tulisi muokata niin, että ihminen voi **toteuttaa itseään ja harjoitella uusia, elämässä iloa ja itsenäisyyttä tuovia taitoja.**
- Monelle kehitysvammaiselle olisi **vireä, ihmissuhteita ja rakentavaa toimintaa sisältävä turvallinen arki** keskeisin kuntouttava tekijä

Osallisena arjessa

- **Päivittäiset toiminnot** ruokailuineen, peseytymisineen, pukeutumisineen ja ulkoiluineen **mahdollistavat säännöllistä ja toistuvaa tekemistä.**
- Arjen **tutut rutiinit** luovat päiviin ryhtiä. Erityisesti säännölliset toimintatavat ja toistuvat sanomiset ovat tärkeitä.
- Tuttu arki, toistuvat, turvalliset toiminnot **vahvistavat itseluottamusta, lisäävät jaksamista ja arjen hallinnan tuntua.**
- **Arjen toiminta- ja vuorovaikutustilanteet** ovat parhaita edistäjiä kehitysvammaisen henkilön oppimisen ja omatoimisuuden edistämässä.

Osallisena arjessa

- Jos **omassa arkiympäristössä** on mahdollisuus harjaannuttaa taitojaan ja kehittää voimavarojaan, ei asiakas jää passiiviseksi. Oikealla tuen määrällä **kehitetään omatoimisuutta sekä löydetään ja hyödynnetään voimavaroja. Kun kehitysvammaisen tekee asioita itse, saa hän konkreettisesti tuntea toiminnan seuraukset.**
- Kun saa **myönteistä, kannustavaa ja yrittämistä korostavaa palautetta** omasta toiminnasta ja yrittämisestä, voi se **rohkaista ponnistelemaan ja yrittämään** ja näin kehittymään palautteen ohjaamana.
- Jotta toiminta kehitysvammaisen kanssa olisi tarkoituksenmukaista, kehitysvammaisen henkilön **toimintakyky (edellytykset selviytyä tärkeistä ja välttämättömistä jokapäiväiseen elämään kuuluvista toiminnoista) ja kehitystaso tulisi selvittää**, jotta toiminta olisi sopivan haastavaa ja mielekästä.

Power Point esitys

10.10.2017

Osallisena arjessa

- Vuorovaikutustilanteessa tulisi olla **aidosti läsnä**, antaa tilaa aloitteille, huomata ilmaukset ja vastata niihin, **käyttää riittävän yksinkertaista ja selkeää kieltä tai muita ilmaisukeinoja** ja tarkistaa **keskinäinen ymmärtäminen**.
- Kehitysvammaisen henkilön kanssa voi **toimintaan ja kommunikaatioon kulua tavallista enemmän aikaa**. Ajankäytön huomiointi toiminnan suunnittelussa onkin tärkeää, että kiire ei vaikeuta vuorovaikutusta ja kommunikointia.
- Ohjaajana on tärkeää olla **rauhallinen, looginen, kannustava ja kiinnostunut** sekä odottaa tarpeeksi kauan kehitysvammaisen reagoimista asiaan, jotta hän saa mahdollisuuden kommunikointiin ja toimintaan.
- Elämyksiä voi myös kokea **rutiineja rikkomalla ja järjestämällä yllättäviä tilanteita**.

Kuntouttava työote

- Kuntouttava työote on tapa toimia työn arjessa, se ei käsitä erillisiä toimenpiteitä. Tärkeää on **yhdessä tekeminen, työntekijän ei ole tarkoitus tehdä asiakkaalle kaikkea valmiiksi**.
- Kuntouttavalla työotteella tarkoitetaan toimintatapaa, jolla asiakkaita kannustetaan **suoriutumaan päivittäisistä asioista mahdollisimman itsenäisesti**. Toimintaa autetaan pääasiassa **ohjaamalla ja tukemalla, puolesta tekemisen sijaan**.
- Myös toimintakyvyltään heikentyneellä asiakkaalla tulisi olla mahdollisuus suunnitella ja tehdä **omia valintoja selviytymiseen ja arkielämään liittyvissä asioissa**.
- Auttaminen voi olla myös manipuloivaa, eli kehitysvammaisen kanssa työskentelevät tekevät parhaansa, mutta eivät kyseenalaista toiminnastaan esimerkiksi rutiineja

Yksilökeskeinen toiminta ja aktiivinen tuki

- Aktiivinen tuki työntekijöiden työskentelytapana tarkoittaa sitä, että kehitysvammaisen ihmisen kanssa työskennellään niin, että kehitysvammaisella henkilöllä on **mahdollisimman suuret osallistumisen mahdollisuudet hänelle itselleen tärkeisiin asioihin**
- Aktiivisessa tuessa keskeisiä keinoja ovat **kommunikaatio, vuorovaikutus sekä positiiviset asiat**, joilla kehitysvammaista henkilöä tuetaan oman mielipiteen ilmaisussa ja osallisuuden lisäämisessä.

Yksilökeskeinen toiminta ja aktiivinen tuki

- Yksilökeskeisessä toiminnassa tuetaan henkilöä ja hänen osallistumistaan **juuri hänelle sopivalla tavalla**. Henkilö **päätää osallistumisestaan ja toiminnasta** ja työntekijä auttaa silloin, kun on tarve ja kun henkilön oma ymmärrys tai taidot eivät riitä.
- Aktiivisen tuen avulla **kannustetaan** henkilöä tekemään yhä enemmän asioita itse, auttamalla ja tukemalla tarvittaessa. **Tukea tulisi antaa sopivasti**, liian vahvalla tuella henkilö ei ota itse vastuuta tekemisestään ja liian vähäinen tuki voi johtaa epäonnistumiseen ja sammuttaa osallistumisen halun.

Power Point esitys

10.10.2017

Reflektiivisyys

- Omaan työhön kannattaa suhtautua reflektiivisesti, eli tietoisesti ja **kriittisesti pohdii miksi tekee niin kuin tekee**, sopiiko kukin työtapa juuri kuhunkin tilanteeseen, kullekin asiakkaalle ja millä perusteilla. Reflektiivisyys on eräänlaista **työnlaadun varmistamista**, siihen kuuluu jatkuva **kokemuksista, tilanteista ja ihmisiltä oppiminen**.
- Kaikki ajattelu ei ole reflektointia ja reflektio ei ole pelkästään ajattelua.
- Reflektointi on omakohtaisten kokemusten järjeistämistä ja **pyrkimystä kehittää omaa toimintaa ja työtapoja**.
- Työntekijän tulisi pyrkiä **arvioimaan omaa toimintaansa** vuorovaikutustilanteessa, aktiivisen tuen antajana, ja etsimään sellaisia työskentelytapoja, joilla voi tukea kehitysvammaisen henkilön oman mielipiteen ilmaisua ja osallistumista hänelle itselleen tärkeisiin asioihin.

Dialogisuus

- Dialogi työyhteisössä on parhaimmillaan **syväkuuntelua, ongelmanratkaisua, yhdessä ajattelua ja oppimista**, ei pelkästään keskustelua tai väittelyä. Dialogi voi auttaa kun tavoitellaan uusia tapoja toimia.
- Kaikilla on suuri määrä **hiljaista tietoa eli osaamisen, tietojen ja taitojen yhdistelmää**, joita hyödynnämme joko tiedostaen tai tiedostamatta joka päivä. Tätä tietoa voi olla vaikea jakaa tai ilmaista tekstinä tai puheena, kädestä pitäen opettaminenkin voi olla haasteellista.
- **Yhdessä työskenteleminen** on hiljaisen tiedon jakamista, joka kasvattaa yhteistä osaamispääomaa ihan huomaamatta.

Yhteenveto

- Arvot perustana työlle
- Itsemääräämisoikeuden ja asiakaslähtöisyyden muistaminen ja kunnioittaminen, asiakkaan oma tahto ja mielipide selville
- Kuntouttava työote, aktiivinen tuki ja yksilökeskeisyys tavaksi toimia arjessa
- Auta ohjaamalla, tukemalla ja kannustamalla, älä tee puolesta, ole läsnä ja anna myönteistä palautetta.
- Mahdollista osallisuus asiakkaalle itselle tärkeisiin asioihin
- Arjen tutut toiminnot ja rutiinit tärkeitä
- Reflektoi sekä jaa ja vastaanota tietoa työyhteisössä

Learning Cafe - menetelmä

- Learning cafe -menetelmä, toiselta nimeltään oppimiskahvila on ideoinnin ja oppimisen tapa. Se on keskusteluun, tiedon luomiseen ja siirtämiseen tarkoitettu yhteistoimintamenetelmä
- Joka teemalle on oma pöytänsä. Teemat voi valita yhdessä, tai ohjaaja on voinut valita ne jo etukäteen.
- Pienryhmät vaihtavat pöydästä toiseen ja pohtivat aiempia tuotoksia ja ideoivat niitä eteenpäin.
- Papereihin kirjoitetaan vapaasti ideoita ja ajatuksia, keskustellen, kuunnellen, omia mielipiteitä kertoen.
- Lopuksi ryhmät esittelevät lopputulokset kaikille osallistujille.

Power Point esitys

10.10.2017

Learning Cafe -teemat

- Mitkä tekijät mielestäsi edistävät kuntouttavan työotteen käyttämistä osana hoitotyötä? (Hoitajasta johtuvat, asiakkaasta johtuvat, yhteiset toimintatavat, resurssit)
- Mitkä tekijät mielestäsi estävät kuntouttavan työotteen käyttämistä osana hoitotyötä? (Hoitajasta johtuvat, asiakkaasta johtuvat, organisaatiosta johtuvat)
- Mitä kuntouttamisen tapoja/arjen pieniä tekoja ja keinoja voisit "piilottaa" arkiaskareisiin?
- Löytyykö rutiineja/asioita, joita teette asiakkaan puolesta, jotka hän voisi tehdä itse?
- Tukisiko omahoitajuus kuntouttavaa työtä, millä tavalla?
- Mitkä ennakkotiedot asiakkaasta auttaisivat sinua kuntouttamaan asiakasta arjen keskellä/vahvistamaan arjen taitoja?
- Miten voit lisätä asiakkaan osallisuuden tunnetta?
- Mitä kuntouttava työote merkitsee sinulle?

Palaute

- Täytähän palautelomakkeen
- Kiitos osallistumisesta ja mukavaa syksyn jatkoa!

Power Point esitys

10.10.2017

Lähteet

- <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1977/19770519>
- Hintsala, S. & Ahlström M. 2011. Perustuuko asuminen tarpeisiin vai järjestelmien ylläpitämiseen. Julkaisussa: Ripatti, P. (toim.) 2011. Kehitysvammaisten asuminen. Uusi reformi 2010-2015. Raportti. 10/2011. Helsinki: Unigrafia Oy – Yliopistopaino. 18-23. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80019/654df847-a315-42e2-ab92-bebb8df864b7.pdf?sequence=1>.
- Järvikoski, A., Härköpää, K. 2011. Kuntoutuksen perusteet. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Kaukola, J. 2000. Kohfi täyttä elämää. Tampere: Tammer-paino.
- Kehitysvamma-alan verkkopalvelu. 2017. Vernerinet.
- Kettunen, R., Kähäri-Wiik, K., Vuori-Kemilä, A. & Ihalainen, J. 2009. Kuntoutumisen mahdollisuudet. Helsinki: WSOY
- Koskimies, M., Pyhäjoki, J. & Arnkil, T. 2012. Hyvien käytäntöjen dialogit. Opas dialogisen kehittämisen ja kulttuurisen muutoksen tueksi. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Lähteet

- Mäki, M. 2008. Toimimalla osallisuuteen. Kehitysvammaliiton julkaisu. http://papunet.net/tietoa/fileadmin/uuut/Esitteet/toimimalla_osallisuuteen_webp.pdf
- Suomen Sydänliitto ry 2017. Neuvokas perhe. Arkivointi. <http://www.neuvokasperhe.fi/arkivointi>
- Terveystieteiden tutkimuskeskus 2017c. Toimintakyvyn ulottuvuudet. <https://www.thl.fi/fi/web/toimintakyvy/mita-toimintakyvy-on/toimintakyvyn-ulottuvuudet>
- Terveystieteiden tutkimuskeskus 2006. Koivikko, M. & Autti-Rämö, I. Artikkelissa: Kehitysvammaisuus. Duodecim 2006;122:1907-12. <http://www.terveyskirjasto.fi/xmedia/duo/duo95906.pdf>
- Tessa Sosiaalija terveyspoliittinen aikakauslehti, 2017. Asiakaslähtöisyys – Olenainen tekijä sosiaalihuollossa. <https://tessa.fi/artikkeli/asiakaslahtoisuus-olennainen-tekija-sosiaalihuollossa>
- Työterveyslaitos 2017. Aito dialogi auttaa työnteissä uudistumaan. <https://www.thl.fi/tyopiste/aito-dialogi-auttaa-tyonteissa-uuuistumaan/>
- Väestöliitto, 2017. Mitä tarkoittaa asiakaslähtöisyys? <http://www.vaestoliitto.fi/>

Palautelomake

PALAUTELOMAKE

Osastotunti 10.10.2017

Nuorten kehitysvammaisten kuntoutumista tukeva toiminta osana arkea

Tee arviointi asteikolla 1-5, jossa 1 = täysin eri mieltä 5 = täysin samaa mieltä

Aihe oli mielestäni tärkeä	4.6	
	<hr/>	
Osastotunti toi minulle uutta tietoa/ajateltavaa	<u>4.2</u>	
	<hr/>	
Osastotunti auttaa kehittämään toimintaamme jatkossa	<u>4.4</u>	
	<hr/>	
Sain uutta intoa käytännön työhön	4.2	
	<hr/>	
Esitys oli mielestäni selkeä ja johdonmukainen	<u>4.8</u>	
	<hr/>	
Aihe oli onnistuneesti rajattu	<u>4.4</u>	
	<hr/>	
Opiskelija oli perehtynyt aiheeseen	4.6	
	<hr/>	
Esitykseen varattu aika oli mielestäni riittävä	4.6	
	<hr/>	
Esitykseen varattu paikka oli sopiva	4.4	
	<hr/>	
Learning Cafe teemat antavat eväitä käytännön työhön	<u>4.6</u>	
	<hr/>	
Learning Cafe -menetelmä oli toimiva	4.6	
	<hr/>	
Osallistuin mielelläni osastotunnille	4.8	
	<hr/>	
Haluaisin lisätietoa osastotunnin aiheesta	4.3	ka 4.5
	<hr/>	

Palautelomake

Avoimet kommentit: Mitä opit, mitä jäit kaipaamaan, ruusut ja risut, vapaa sana

Hyvä sisältö, ajankohtainen. Voittais ottaa työpaja uudelleen. Tiinalla oli

käytännönläheinen ja innostava esittämistapa. Toivottavasti saan koosteen

osastotunnista.

Toimeksiantosopimus

OPINNÄYTETYÖN TOIMEKSIAOTOSOPIMUS

Tämä sopimus soveltuu käytettäväksi ainoastaan sellaisten opinnäytetöiden yhteydessä, joita ei toteuteta ammattikorkeakoulun ulkopuolisen rahoituksen hankkeessa.

Toimeksiantaja	Nimi (esim. yritys) Siun Sote, Honkalampi-keskus, osasto Tuulikello Ritva Rätty p.050 3621389, Sari Honkanen, Sari Martikainen	
	Työn aihe Nuorten kehitysvammaisten kuntouttamista edistävää toimintaa osana arkipäivää. Kirjallisuuskatsaus, jonka perusteella osastotunti ja aiheen käsittely Tuulikellon henkilökunnan kanssa.	
Tekijä	Nimi Tiina Vartiainen	Opiskelijanumero 1401260
	Katuosoite Urheilukatu 3	Postinumero 75700
	Puhelin 050381885	Postitoimipaikka Valtimo
	Suoritettava tutkinto Sosionomi AMK	Sähköpostiosoite tiina.b.vartiainen@edu.karelia.fi
Karelia-amk	Yhteyshenkilön nimi (Ohjaaja) Jonna Ihanainen	Tehtävänimike Lehtori - tuutoripettäjä
	Toimipaikka ja osoite Karelia-ammattikorkeakoulu, Tikkarinne 9, 80200 Joensuu	Sähköpostiosoite jonna.ihanainen@karelia.fi
	Puhelin 0505752839	
	Toimeksiantosopimuksen ehdot	
Ohjaus	Ohjaaja valvoo työtä ammattikorkeakoulun puolesta ja antaa työn edellyttämiä ohjeita ja neuvoja. Ammattikorkeakoulu ja Ohjaaja eivät ole konsulttivastuussa työstä.	
Dokumentointi	Karelia-amk:ssa toteutetaan avointa toimintakulttuuria, mikä tarkoittaa, että myös opinnäytetöiden aineistot ja tulokset avataan soveltuvin osin erillisen ohjeistuksen mukaisesti (ml. avoin julkaiseminen). Työstä laaditaan ammattikorkeakoulun opinnäytetyön ohjeen mukainen kirjallinen raportti, joka julkaistaan sähköisessä muodossa Theseus-verkkokirjastossa tai josta toimitetaan yksi kansitettu kappale ammattikorkeakoulun kirjastoon. Työ arkistoidaan Karelia-amk:n kirjastoon sähköisessä muodossa.	
Oikeudet	Opinnäytetyön tekijänoikeudet kuuluvat tekijälle. Toimeksiantaja saa rinnakkaisen käyttöoikeuden opinnäytetyön tuloksiin. Ammattikorkeakoululla on jatkuvasti voimassa oleva oikeus hyödyntää tuloksia omassa opetuksessa ja tutkimus- ja kehittämistoiminnassaan. Sopijaosapuolilla on mahdollisuus sopia muista opinnäytetyön tuloksista koskevista oikeuksista kuitenkin niin, että tämän sopimuskohtaan nojalla ammattikorkeakoulun saamat oikeudet säilyvät voimassa.	
Keksinnöt	Jos Tekijä on osallisena keksintöön, joka patentoidaan, mainitaan hänet yhtenä keksijöistä. Mahdollisesta keksintökorvauksesta sovitaan erikseen noudattaen ensisijaisesti Toimeksiantajan tai niiden puuttuessa ammattikorkeakoulun keksintöohjeen linjauksia. Opinnäytetyön tai sen osan julkaiseminen tai hyödyntäminen ei saa vaarantaa sen tai sen osan suojaamista patentilla tai hyödyllisyydellä.	
Vastuut	Opinnäytetyön tulos toimitetaan sellaisena kuin se on. Tekijä tai ammattikorkeakoulu eivät anna tulokselle takuuta eivätkä vastaa sen soveltuvuudesta toimeksiantajan tarpeisiin. Sopijapuolet ovat vastuussa toisilleen sopimusrikkomuksen aiheuttamista välittömistä vahingoista. Vastuun syntyminen edellyttää tahallaan tai törkeällä huolimattomuudella aiheutettua sopimusrikkomusta.	
Lisäksi sovietaan		
Salassapito	Ohjaajalla ja opinnäytetyön Tekijällä on salassapitovelvollisuus työn aikana esille tulleisiin luottamuksellisiin asioihin viiden vuoden ajan. Toimeksiantajan tulee tarkistaa, että julkaistava opinnäytetyö ei sisällä salassa pidettävää aineistoa. Tarvittaessa käytetään erillistä salassapitosopimusta.	
	Tätä sopimusta on laadittu kolme (3) saman sisältöistä kappaletta, yksi (1) kullekin sopimuksen osapuolelle. Sopimus perustuu ammattikorkeakoulun hyväksymään opinnäytetyösuunnitelmaan ja se astuu voimaan allekirjoitushetkellä.	
	Paikka ja päivämäärä	Allekirjoitus
Toimeksiantaja	Liperi 19.5.2017	Ritva Rätty
Tekijä	Valtimo 5.6.2017	Jonna Ihanainen
Karelia-amk	Joensuu 30.5.2017	Jonna Ihanainen

Toimeksiantosopimus

Siun sote - Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä	Päätöspöytäkirja Tutkimuslupapäätös	1(1)
Palvelujohtaja, perhe- ja sosiaalipalvelut, läntinen	18.9.2017	Dnro: 1476/13.00.01.00/2017 1§

**Nuorten kehitysvammaisten kuntoutumista edistävä toiminta osana arkipäivää.
Kirjallisuuskatsaus / Vartiainen Tiina / AMK-opinnäytetyö**

Selostus asiasta Uusi hakemus.

Päätös Myönnän tutkimusluvan hakemuksen mukaisesti.

Perustelut Perustelut ilmenevät tutkimuslupahakemuksesta.

Lain, asetuksen tai kunnallisen säännön kohta, johon päätös perustuu

Siun soten hallintosääntö 3 luku 3 §.

Perhe- ja sosiaalipalvelujen toimialuejohtajan delegointipäätös 25.1.2017 § 3.

Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 621/1999.

Allekirjoitus ja virka-asema

Hallikainen Tarja
Palvelujohtaja, perhe- ja sosiaalipalvelut, läntinen

Lisätietojen antaja Palvelujohtaja Tarja Hallikainen
p. 0133305306, tarja.hallikainen@siunsote.fi

Tiedoksianto Annettu tiedoksi sähköpostilla 19.9.2017
Tiedoksiantaja Kaija Pietarinen
Jakelu Vartiainen Tiina
Matveinen Mari